

Anders Nordmo – Staten som velgjører: En analyse av norske lærebøkers framstilling av velferdsstaten (1974–2007)

Utviklingen av velferdsstaten er en grunnpilar i norsk etterkrigshistorie og en sentral del av den nordiske modellen. Denne artikkelen undersøker hvordan norske historielærebøker for videregående skole framstiller velferdsstaten i perioden 1974–2007 – en tid preget av politiske skifter fra sosialdemokratisk utjevning til økt markedstenkning. Studien bygger på en kvalitativ analyse av 15 lærebøker fra ledende forlag, med fokus på tre spørsmål: Hvilken plass har velferdsstaten i lærebøkene? Hvordan beskrives dens utvikling? Og i hvilken grad belyses kritikk av velferdsstaten?

Funnene viser at velferdsstaten sjelden framstår som et overordnet tema i lærebøkene. Etterkrigstiden domineres av den kalde krigen, mens omtalen av velferdsstaten er fragmentert og ofte begrenset til folketrygden og enkelte reformer i utdanningssystemet. Begrepet «velferdsstat» defineres ikke, og aktørperspektivet er svakt, med få referanser til politiske partier eller bevegelser. Kritikk av velferdsstaten, både økonomisk og moralsk, er nesten fraværende.

Denne studien er interessant fordi den utforsker, hvordan lærebøker som sentrale formidlere av historisk kunnskap, reflekterer og former samfunnets oppfatninger. Resultatene belyser hva som anses som «sentral» historie i norsk skole, og hvordan politiske endringer påvirker historiefortellingen. Analysen bidrar til forskningen på lærebøker som sosiale konstruksjoner og gir et nytt blikk på forholdet mellom utdanning, politikk og historiekultur i Norge.

Referanser:

XXX

Anne Helene Høyland Mork & Turid Løyte Harboe – Lærerkulturer og dannelsidealer

På 1960-tallet ble det gjennomført store endringer i det norske skolesystemet. Innen det formelle vedtaket om obligatorisk niårig grunnskole ble fattet i 1969, hadde de fleste kommuner allerede innført skoleformen. Parallelt med skoledebatten var det også omfattende diskusjoner om hvilke lærere den utvidede enhetsskolen hadde behov for. Fra myndighetenes side pågikk et arbeid for å skape en enhetslærerstand som et element i utviklingen av velferdssamfunnet. Enhetslærerstanden skulle bygge ned skillene mellom det som er forstått som to sentrale lærerkulturer i Norge, folkeskolelærerne med lærerskole, og lærerne i den høyere skole, adjunkter og lektorer, med universitetsutdanning. Arbeidet med å skape en enhetslærerstand gav også uttrykk for endringer i synet på hvilke dannelsidealer den nye grunnskolen skulle bygge på.

I tidligere forskning er lærerne blitt framstilt som de store vinnerne i kampen om ungdomsskolen og enhetslæreridealet. Det finnes imidlertid indikasjoner på at skillene mellom lærerkulturene i Norge var svakere enn i mange andre land og at skillene ikke nødvendigvis var så entydige som det har blitt hevdet. Tidligere forskning har også antydnet en mulig endring i lektorenes prioriteringer, fra en stor interesse for pedagogiske spørsmål f.eks. på 1930-tallet til en mer konservativ og disiplinorientert holdning på 1960-tallet. På bakgrunn av dette stiller vi spørsmål om hvordan de to lærerkulturene påvirket endringsdiskusjonene.

Vårt bidrag handler om hvordan lærere selv diskuterte dannelsesidealer og syn på lærerrollen i forbindelse med innføring av niårig grunnskole, særlig med tanke på ungdomstrinnet. Vi ønsker med andre ord å få fram lærernes egne stemmer i debatten. Analysen tar utgangspunkt i diskusjoner både blant lærere i folkeskolen, framhaldsskolen og den høyere skolen. Kildematerialet består av artikler publisert i lærertidsskrifter, samt rapporter og høringsuttalelser fra lærerorganisasjonene.

Referanser:

Harboe, T. L. (2020). Enhetslæreren - den norske lærerutdanningstradisjonens flytende signifikant? I *Uddannelseshistorie 2020: Lærerkulturer og læreruddannelse* (s. 97–115). Selskabet for Skole- og Uddannelseshistorie. https://uddannelseshistorie.dk/wp-content/uploads/2021/01/2020_harboe.pdf

Larsen, L. E. & Thue, F. W. (2021). Elitist tradition and democratic reform. Norwegian and Danish upper-secondary teacher cultures in transition, 1960–1994. I F. W. Thue, J. E. Larsen & B. Schulte (Red.), *Schoolteachers and the Nordic Model: Comparative and Historical Perspectives* (s. 173–189). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003082514>

Mork, A. H. H. (2024). Reform Pedagogy Meets History Education in the Writings of Four Norwegian Gymnasium Teachers (1917–1954). *Nordic Journal of Educational History*, 11(1), 53–77. <https://doi.org/10.36368/njedh.v11i1.411>

Thue, F. W. (2023). Reformpedagogikk i norsk skoleutvikling og lærerutdanning: «den profesjonelle lærer» historisk belyst. I S. Mausethagen, J. Caspersen, T. S. Prøitz & F. W. Thue (Red.), *En forskningsbasert skole? Forskningens plass i lærerutdanning og skole* (s. 272–307). Universitetsforlaget. <https://doi.org/doi:10.18261/9788215065540-23>

Bjørn Hamre – Optimering og nyttiggjørelse: Psykoteknisk Institut og konstruktionen af den praktiske type i den danske velfærdsstat, 1929–1960

Denne præsentation undersøger, hvordan Psykoteknisk Institut bidrog til konstruktionen af den praktisk begavede type i Danmark i perioden 1929–1960, og hvilken funktion

instituttet havde i spændingsfeltet mellem specialundervisning og erhvervsvejledning. Siden Oplysningstiden har nyttiggørelse af individets ressourcer været et kerneprincip i pædagogik og specialundervisning (Hamre & Vaczy Kragh 2023). I denne kontekst anvendes børnepsykiatriske og skolepsykologiske journaler fra Frederiksberg Stadsarkiv, der bidrager til at analysere, hvordan skolebarnet blev formet som et arbejdsdueligt individ i velfærdsstatens optimeringslogik. Instituttet, der fik selvstændig status i 1929, anvendte psykotekniske prøver til at vurdere børn og unges erhvervsegnethed. Disse prøver bidrog til en dikotomisk forståelse af begavelse, hvor praktisk intelligens blev adskilt fra boglig kunnen, og hvor den praktisk begavede elev blev betragtet som nyttig for samfundet – trods manglende akademiske evner. Psykoteknikken var udover vurdering af erhvervsegnethed middel til social integration (Lønne Emberland 2023). Med afsæt i professor Alfred Lehmanns anvendte psykologi fremhævede lederen af instituttet Poul Bahnsen fremhævede psykoteknikkens dobbelte formål: at sikre både samfundsmæssig nytte og individuel lykke. Instituttet fungerede som en bro mellem specialundervisning og arbejdsmarked, og samarbejdede med skoler, psykiatriske klinikker og Børneværnet. Gennem en biologistisk forståelse af intelligens og personlighed blev individet målt, sorteret og tilpasset samfundets behov (Ydesen og Hamre 2025). Præsentationen argumenterer for, at Psykoteknisk Institut spillede en central rolle, hvor måling og klassificering af evner blev redskab til mediering mellem hjælpeskoler og erhvervsmæssig placering.

Referanser:

Borregaard, M. (2023). *Specialundervisning og socialpolitik i Danmark*. København: Hans Reitzels Forlag.

Emberland, I. L. (2024). *Den omhyggelig planlagte livsbane: Psykoteknikken og profesjonaliseringen av norske psykologer 1920–1947*. OsloMet – storbyuniversitetet.

Hamre, B. (2012). *Potentialitet og optimering: problemforståelser og forskelssætninger i skolen*. Aarhus Universitet.

Triantafillou, P., & Moreira, T. (2005). Modern templates of happiness: Performing spiritualism and psychotechnics in Denmark. *History of the Human Sciences*, 18(2), 87–109.

Ydesen, C., & Hamre, B. F. (2025). Tracing the biologicistic ability paradigm in Danish special education: A historical inquiry into three Danish welfare state contexts, 1923–2023. *Nordic Journal of Educational History*, 12(2), 13–36.

Brit Marie Hovland – Presentasjon antologi «Fra 1800-tallets nationalisme til nåtidens usamtidige utdanningsreformer: Nye stemmer i norsk utdanningshistorie», red. Brit Marie Hovland & Henrik Edgren

Bruno Gil – Building and *Bildung*: Places of Education by Knut Knutsen and Sverre Fehn

This paper reflects on environments of education through the interplay between *people, place, and phenomena* as a catalyst for encounter and desire. It argues that this framework shapes both individual and collective experience, thereby contributing to a broader understanding of *bildung*.

The discussion draws on the works of Christian Norberg-Schulz (1926–2001), particularly *Intentions in Architecture* (1963) and *Genius Loci* (1980). These texts mark a theoretical shift from a topological to a phenomenological understanding of ‘place.’ This paradigmatic transition provides a lens through which spatial implications can be identified in Norwegian school building – specifically in the works of Knut Knutsen (1903–1969) and Sverre Fehn (1924–2009).

Through two case studies, the interchange between *topos* and *phenomena*, as well as between analytical and interpretative approaches, is investigated. The first case, Knutsen’s Sørmarka School (1939), designed for trade union members, expresses an intrinsically connected architecture aiming for collective identity– a topological reasoning (Roos, 2024, pp.99-100). This reflects Knutsen’s belief that buildings lose meaning when detached from such relationships. The second case, Fehn’s Skådalen School (1975) for hearing-impaired children, reimagines school space as a visual and sensory environment that fosters communication and encounter – a phenomenological sensibility (Fehn, 1978).

Ultimately, by highlighting the implicit dimensions of space as fundamental to understanding the embodiment of experience – both for childhood and adulthood; both within and beyond the school environment – diverse worldviews are expected to be unraveled.

References:

Fehn, S. (1978). Skådalen Skole. *Byggekunst*, 6, 166-173.

Roos, M. (2024). *The Quest for a New Education: Social Democracy, Educational Reforms, and Religion in Norway after the Second World War*. De Gruyter.

Schulz, C. N. (1963). *Intentions in Architecture*. MIT Press.

Schulz, C. N. (1980). *Genius Loci. Towards a Phenomenology of Architecture*. Academy Editions.

Camilla H. H. Farestveit – Utenfor porten: Et historisk perspektiv på barnehagelærernes didaktiske praksiser lokalisert til dannelsarenaer utenfor barnehagenes egne områder

I mitt Ph.d.-prosjekt skal barnehagelæreres didaktiske praksiser, tenke-, tale-, handle- og væremåter og kommunikasjonsmønstre (Krüger, 2018) løftes frem. Samtidig skal prosjektet fokusere på hva som har styrt, og styrer, planlegging, gjennomføring og evaluering og endringer og kontinuiteter i praksisene. Å forstå barnehagelæreres didaktiske praksiser er å utforske en sosial verden, en kultur, og hvordan den er konstituert og fungerer (Krüger, 2018). Begrepene *interne* og *eksterne drivere* (Evetts, 2013) skal brukes som inngang til hva, hvordan og hvorfor barnehagelæreres profesjonsutøvelse har blitt som den er, og både profesjonsegne og politisk drevne faktorer vil bli sentrale i prosjektet. Ph.d. -prosjektet skal utvide det utdanningshistoriske kunnskapsfeltet om barnehagelæreres didaktiske praksiser, og er plassert innenfor barnehagens utdanningshistorie fra 1970-tallet og frem til i dag. Kildene skal bestå av vitenskapelig forskning, politiske styringsdokumenter og eksempler fra praksis. Historiske perspektiv fra praksisfeltet hentes fra case-studier ved to barnehager med lang historie, og som er sett på som ledende på å bruke dannelsarenaer *utenfor porten*. Den overordnede problemstillingen skal svare på hvordan barnehagelæreres didaktiske praksiser, lokalisert til dannelsarenaer (Ødegaard, 2012) utenfor porten, er historisk konstituert i forskning, politikk og praksis, i perioden fra den første barnehageloven i 1975 og frem til i dag.

Referanser:

Evetts, J. (2013). Professionalism: Value and ideology. *Current Sociology*, 61(5–6), 778–796.

Krüger, T. (2018). *Danning, didaktisk praksis og forskning*. Fagbokforlaget.

Ødegaard, E. E. (2012). *Barnehagen som dannelsarena*. Fagbokforlaget.

Carolina Coelho, Gonalo Canto Moniz, Ant3nio Rochette Cordeiro, Lu3s Alcoforado & Valentina Gutierrez – Where Heritage Meets the Future: The School Community as Co-Author in the Refurbishment of a Modern Lyceum

The Jos3 Falc3o Secondary School, originally the Lyceum of Coimbra, was built in 1936 under the Portuguese dictatorship, following modernist principles of progressive pedagogy, rationalist experimentation, and hygienist culture.

Today, the school is classified as a *Building of Public Interest*, and it has become an integral element of the city's everyday life, woven into the experiences of generations who

have developed a strong sense of belonging to its architectural, cultural, and urban heritage.

Although still operational, the school faces numerous architectural and educational challenges, including structural degradation, poor environmental conditions, and outdated facilities, which have accumulated over ninety years of use. Consequently, it is imperative to engage the educational community and other key stakeholders in reimagining the school's present and future as a space for learning, teaching, and working (Coelho, 2018).

This paper describes the ongoing work of an interdisciplinary team from the University of Coimbra, engaged in a research and action project to renovate the building into an innovative learning environment through a participatory process.

The methodology includes an online survey with over 500 participants, workshops, photovoice activities, collective mapping, interviews, and school assemblies (Coelho et al., 2022; Moniz et al., 2025). These methods gather insights into the school's spatial use, deepen understanding of its use by the wider community, and identify both the tangible and intangible heritage values associated with the building. The process also aimed to reveal needs and opportunities for transformation grounded in everyday experience. The final design reflects the dialogue between modernist architectural principles and the collective voices of the school community towards and future forward learning practices.

References:

Coelho, C. (2018). *Life within Architecture from Design Process to Space Use. Adaptability in School Buildings Today — A Methodological Approach*. Ph.D. Thesis, Universidade de Coimbra, Coimbra, Portugal. <https://hdl.handle.net/10316/86931>

Coelho, C., Cordeiro, A., Alcoforado, L., & Moniz, G. C. (2022). Survey on Student School Spaces: An inclusive design tool for a better school. *Buildings*, 12 (4), 392. <https://doi.org/10.3390/buildings12040392>

Moniz, G. C., Coelho, C., Ferreira, C., & Leite, V. (2025). Rethinking the School and the City with Children: Architectural Research Using Walkthrough. In A. R. Costa, & R. Cooper (Eds.), *Design for Education: Spaces and Tools for Learning* (pp.157-174). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003429821>

Cat Martins – Joining the Struggle, with A. – Trans and Gender Non-Conforming Childhoods in the History of Education

In his text “Who Defends the Queer Child?”, Paul Preciado (Preciado, 2020) denounces the protectionist discourses surrounding childhood – discourses that presume the child

to be inherently heterosexual and gender-normative. This child is also the one that has nourished the history of education in relation to the very idea of childhood, an idea structured around binary markers – and, it must be said, whiteness as well. The child functions as the site of adult projection, guiding education and its history according to the logic of a capitalist and reproductive world that perpetuates not only social roles but a strong drive anchored in sameness. The history of education lacks the capacity to imagine how to listen, within the archives, to the voices of divergent childhoods (Martins & Thyssen, 2025). This is no coincidence: archives are instruments of power, and it is necessary to read them against the grain in order to hear – and join – their ghosts and their struggles. In this presentation, we will focus on the possibilities of working both ‘with’ and ‘against the archives’ (Stoler, 2002), and on critical fabulation (Hartman, 2008) as a tool capable of destabilizing their structures. We will draw on a single archival source: a 1933 Portuguese medical report concerning a child who, in the school setting, behaved in ways that defied gender norms. We will join A. – the person who is the subject of this report – and, together with them, make the case for the need to include past trans and gender-nonconforming childhoods in how we inquire into the histories of education.

References:

Hartman, S. (2008). Venus in Two Acts. *Small Axe*, 12(2), 1–14.

Martins, C., & Thyssen, G. (2025). Imagining Trans Past Yet to Come: A Reparative Essay in the Aid of Decolonizing the History of Education. *Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education*, 1–16.

<https://doi.org/10.1080/00309230.2025.2551958>

Preciado, P. B. (2020). Quem Defende a Criança Queer? In *Um Apartamento em Urano* (pp. 65–68). Bazarov.

Stoler, A. L. (2002). Colonial Archives and the Arts of Governance. *Archival Science*, 2, 87–109.

Christian Lomdalen – Kontinuitet og brudd – En historie om skolens møte med livssynsminoriteter

Historien om livssynsbegrunnede fritak i norsk skole speiler både kontinuitet og brudd i skolens møte med religiøst og livssynsmessig mangfold. Fra Dissenterloven av 1845, hvor retten til fritak fra kristendomsundervisning ble etablert (§9), til dagens §14-6 i Opplæringsloven, har fritaksretten vært en juridisk mekanisme for å balansere mellom skolens dannelsesoppdrag og individets samvittighetsfrihet. Konferansebidraget belyser hvordan stat, kirke og skole har vært tett sammenvevd gjennom store deler av norsk utdanningshistorie, og hvordan sekularisering, menneskerettighetsforpliktelser og økende pluralitet gradvis har endret lovverket.

Mens de tidlige fritakene hadde som formål å beskytte dissenterne mot tvungen deltakelse i luthersk trosopplæring, har nyere ordninger utvidet seg til å gjelde alle fag og aktiviteter i skolen. Særlig etter dommen mot Norge i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (Folgerø m.fl. v. Norge, 2007) ble skillet mellom undervisning og forkynnelse sentralt for forståelsen av dannelsbegrepet i en livssynsåpen skole. Samtidig viser nyere forskning (Lomsdalen & von der Lippe, 2025) at fritaksretten fortsatt bærer preg av et kulturelt og juridisk etterslep fra den lutherske statstradisjonen.

Ved å følge utviklingen fra 1800-tallets konfesjonelle skole til dagens menneskerettsforankrede opplæring belyser bidraget hvordan forestillingen om dannelse og livssynsfrihet historisk har vært både en kilde til inkludering og et uttrykk for majoritetens makt over minoritetens annerledeshet.

Referanser:

ECtHR. (2007). *Case of Folgerø and others v. Norway*.

<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-81356>

Lomsdalen, C. (2024). Fritak på religiøst grunnlag, en endringsmelding. *Prismet*, 75(4), 229–246. <https://doi.org/10.5617/pri.12027>

Lomsdalen, C. & von der Lippe, M. (2025). The right to opt out: a comparative analysis of exemption schemes in Scandinavian public schools and the impact of cultural bias.

Journal of Beliefs & Values, 46(3), 539–553.

<https://doi.org/10.1080/13617672.2025.2451525>

Claudia Cirella – From Past, Through Present, For Future: A Pedagogical and Permanent Congress

In 1908, the *Rivista Pedagogica* (*Pedagogical Journal*) was described by its founder, Luigi Credaro (1861–1939), as a “permanent pedagogical congress.” He theorised the need for a “new pedagogy” (Credaro, 1903), based on the history of education, therefore rooted in the past, the comparative legislation, reflecting the present, and on a theoretical-practical pedagogy oriented towards solidarity and thus towards the future, for the well-being of all in line with the democratic ideal. Closely connected with practice, the ultimate goal, that is morality, can be achieved through pedagogy, psychology, and sociology.

The *Rivista Pedagogica* was conceived as a free international forum where women and men, as well as academics, teachers of all levels, psychologists, and physicians, could freely discuss, exchange ideas, and collaborate. A historiographical analysis of this periodical allows us to trace within its issues the structure of a pedagogical theory that draws on the past for the future, revealing the journal as a formative, creative, and

cooperative instrument for educational purposes, and thus as an example of good practice in which schools, universities, and the entire educational community can work synergistically.

A permanent, international, and cooperative pedagogical congress, aimed at solidarity, well-being, and democratic ideals, can still help us today to face contemporary challenges in meaningful and fruitful ways. It can support us in rethinking teaching, and consequently teacher training and the integral *Bildung* of the person at all stages of life and in every condition, in order to shape a better future.

References:

Credaro, L. (1900). *La pedagogia di G. F. Herbart* [The Pedagogy of G. F. Herbart]. Società editrice Dante Alighieri.

Credaro, L. (1903). *L'insegnamento universitario della pedagogia: Prelezione al corso di pedagogia letta il 15 gennaio 1903 nella R. Università di Roma* [The University Teaching of Pedagogy: Introductory Lecture to the Pedagogy Course Read on January 15, 1903, at the Royal University of Rome]. Paravia.

Credaro, L. (1908). Ai soci e ai lettori [To Members and Readers]. *Rivista Pedagogica*, 1(1).

D'Arcangeli, M. A. (2012). *Verso una scienza dell'educazione: I. La "Rivista Pedagogica" (1908–1939)* [Toward a Science of Education: In *The "Rivista Pedagogica" (1908–1939)*]. Anicia.

Koselleck, R. (2004). *Futures Past: On the Semantics of Historical Time* (K. Tribe, Trans.). Columbia University Press.

Elise Farstad Djupedal – Reformenes byggeklosser. En undersøkelse av politiske virkemidler på småtrinnet, 1995-2008

Seksårsreformen utvida grunnskolen fra ni til ti år. Seksåringene kom inn i skolen, og det ble lagt til grunn at småtrinnet skulle forene «det beste fra barnehage og skole» (Haug, 2004). Ny forskning viser imidlertid at skolens logikk ble dominerende (Bjørnstad et al., 2024). Barnehagens plass i skolen ble marginalisert parallelt med satsninga på lesing, skriving og regning (Djupedal, 2022, 2025). Endringene kan forstås som et ledd i en politisk vending der skolepolitikken ble sentral i en global kunnskapspolitikk (Helsvig, 2017; Øksnes & Sundsdal, 2020, s. 57-72. Se også Haug, 2015, s. 408-409). Skifte er bakteppe for mitt postdoktorprosjekt Politisk styring av barndom som handler om småtrinnet innhold, omfang og organisering fra 1995 til 2008. Mer presist spør jeg: Hvilke politiske virkemidler ble tatt i bruk på småtrinnet i forbindelse med Reform 97 (R97 og L97) og Kunnskapsløftet 2006 (LK06)? Hvordan understøtte og utfordra virkemiddelbruken barnehagepedagogikkens plass i skolen? Prosjektet – og presentasjon om prosjektet – har som mål å bidra til en ny forståelse av reformer i skolen. I stedet for å

forstå reformer som et tidsavgrensa politisk prosjekt der mål og virkemidler har felles overbygning, vil dette prosjektet undersøke reformering gjennom virkemidler over et lengre tidsrom (jf. Karlsen, 2006, s. 76). Ved å undersøke bruken av virkemidler fra 1995 til 2008 vil det kunne gi en ny forståelse av R97, L97 og LK06. Det kan gi ny kunnskap om den politiske styringa av skolen som har vært, men også bidra til nye forståelser av framtidig politisk styring i og av skole.

Referanser:

Bjørnstad, E., Dalland, C. P., Hølland, S., Myrvold, T., Svanes, I. K., Andersson-Bakken, E., Sundtjønn, T. & Håøy, A. (2024). *Klasserommets praksisformer 20 år etter: En evaluering av seksårsreformen (sluttrapport)*. Oslomet.

Djupedal, E. F. (2022). På skuldrene til de minste: grunnskolens timefordeling som verktøy for å skape framtida. *Nytt norsk tidsskrift*, 39(1), 29-40.

<https://www.scup.com/doi/10.18261/nnt.39.1.4>

Djupedal, E. F. (2025). *Grunnskolen som kunnskapspolitikk: Politisk styring av innhold, omfang og organisering 1954-2024 (doktorgradsavhandling)*. NTNU.

Haug, P. (2004). *Resultat frå evalueringa av Reform 97*. Norsk forskningsråd.

Haug, P. (2015). Seksårsreforma - Om innføringa av seks års alder for skulestart og tiårlig obligatorisk grunnskule. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(6), 248-263.

<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-06-02>

Helsvig, K. (2017). *Reform og rutine*. Pax.

Karlsen, G. (2006). *Utdanning, styring og marked: norsk utdanningspolitikk i et internasjonalt perspektiv (2. utg)*. Universitetsforlaget.

Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2020). *Barns lek i skolen*. Fagbokforlaget.

Erlend Eidsvik – Framstillinga av Norden i historie, geografi – og samfunnsfaglære-bøker i norsk skulehistorie

Norden som ein politisk ide er som ei sinuskurve strekt ut i tid. Skandinavisme og nordisme kjem til overflata med (u)jamne mellomrom – som ei førestilling, som ein politisk ide, som eit historisk fellesskap (Hemstad, 2008) . Lærebøkene i geografi, historie og samfunnsfag i skuleverket speglar dette til ein viss grad, i allefall kan vi sjå forskyving av tyngdepunkt etter ulike geografiske nivå i lærebøker bakover i historia (Eidsvik, 2025). Her er det kompliserte forhold mellom cosinus og tangens, men til tross for kurvatorisk matematisk metaforpråk botnar dette konkrete arbeidet heller i interesse for nordiske historisk-geografiske-politiske rørsler kombinert med observasjonar frå lærebokstudier av korleis Norden og det nordiske blir framstilt i lærebøker.

Artikkelen freistar å dra nokre (sinus)linjer i framstillingar av Norden i norske lærebøker frå folkeskulelova på slutten av 1800-talet til dagens fornyande Kunnskapsløft. Kva verdiar og politiske ideal blir formidla, og kva skalanivå opererer framstillingane på (region, nasjon, stat), og kva moglege forklaringar ligg til grunn for svingingane?

Referanser:

Eidsvik, E. (2025). Geografi og geografisk tenking i norsk grunnutdanning – eit historisk riss. I Edgren, H. & Hovland, B. M. (Red.), *Nye stemmer i norsk utdanningshistorie. Fra 1800-tallets nasjonalisme til vår tids samtidige utdanningsreformer* (Kap. 5, s. 83–106). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/cdf.252.ch5>

Hemstad, R. (2008). *Fra Indian summer til nordisk vinter: skandinavisk samarbeid, skandinavisme og unionsoppløsningen*. Oslo: Akademisk Publisering

Geert Thyssen - Queer Archives and Nordic Trans* Early Childhoods: Rescuing Nonheteronormative Histories of Education from “Kindergarten Age” Upwards

In this paper, I intend to recover – based on cases found in materials held by *Skeivt Arkiv* [the Queer Archives], Bergen – Nordic histories of education and transgenderism, gender nonconformity, and gender queering, from early childhood (and kindergarten) upwards. I do so explicitly as a cis queer aspiring trans ally and an historian of education who in this effort joins forces with trans colleagues (Martins & Thyssen, 2025).

The background against which my paper aims to rescue such non-heteronormative early childhood (and kindergarten) education experiences from erasure retraceable to projects of Western colonial violence (Oyěwùmí 1997) is one, on the one hand, that has witnessed increasing threatening of trans rights both in Norway and internationally, and, on the other hand, one where scholars and activists internationally have reclaimed their childhoods as having been trans, as in the case of trans and queer activist, performer and author Cecilia Gentili (2022).

Trans* and gender nonconforming experiences – be it in adults or very young children – of course did (not)(yet) exist (if) only (differently) (cf. Barad, 2017) “at the intersection with institutions of disciplinary power” (Martins, 2023) constraining their “conditions of possibility” (Foucault, 1972).

Beyond Western Modern concepts of singular, linear temporality, stabilising boundaries between past, present and future (Thyssen, 2024), then, I set out to rescue “impossible stories” (Hartman, 2008, 10) that “are not the histories [most] archives wish to recount” (Martins, 2023), such as Esben Esther Pirelli Benestad’s (1949-), one of the most known nonbinary trans persons in Norway.

References:

Barad, K. (2017). Troubling time/s and ecologies of nothingness: Re-turning, re-membering, and facing the incalculable. *New Formations*, 92(5): 56–86.

Foucault, M. (1972). *Archaeology of knowledge*. Pantheon Books.

Gentili, C. (2022). *Faltas: Letters to everyone in my hometown who isn't my rapist*. Littlepuss Press.

Hartman, S. (2008). Venus in two acts. *Small Axe*, 12(2): 1–14.

Martins, C. (2023). Trabalhar com e contra os arquivos: Por uma prática histórica reparativa de vidas trans. In: *Todas as artes. Todos os nomes. Antropoceno, insurgências e sul global (III Encontro Internacional Lusófono. Todas as Artes. Todos os Nomes*, FLUP, 254–255.

Martins, C., & Thyssen, G. (2025). Imagining trans past yet to come: A reparative essay in the aid of decolonising historiography of education. *Paedagogica Historica* (2025): 1–16. <https://doi.org/10.1080/00309230.2025.2551958>

Oyěwùmí, O. (1997). *The invention of women: Making an African sense of Western gender discourses*. University of Minnesota Press, 1997.

Thyssen, G (2024). Closures and apertures of boundary as a theoretical-methodological lens: Historiography of education as boundary-drawing knowledge making. In: F. De Giorgi, D. De Salvo, C. Lepri, L. Salvarani, S.A. Scandurra, & C. Sindoni (Eds.). *Passaggi di frontiera. La storia dell'educazione: confini, identità, esplorazioni*. Messina University Press, 23–40. <https://doi.org/10.13129/979-12-80899-17-0>

Geert Thyssen & Elin E. Ødegaard - Urban-Coastal Art and Embodied Re-Membering of Education: Analysing 'StreetWise' and 'One Ocean – Ocean Portrait' through One Another as Cases of Collaborative, Activist Storying

In this paper we analyse through one another two “glocal” cases (cf. Robertson, 1995) of collaborative “activist” research: *StreetWise* and *One Ocean–Ocean Portrait* (Thyssen, in press; Thyssen & Ødegaard, in press; Ødegaard, Birkeland & Oropilla, 2024). In doing so, we explore possibilities both offer for history of education as “embodied re-membering” (Barad, 2017)/“remembrance” through “storying” (Ingold, 2011) in the form of “situated” (grounded, partial) (Haraway 1988) “knowledge seeking and effecting” (cf. Thyssen et al., 2021).

Both cases represent arts-based activist projects involving as co-researchers and fellow storytellers artists concerned: on the one hand, “street musicians”, on the other, four-year-olds and (adult) “relational artists”. Both cases also pertain to specific localities (Porto, Portugal, and Øygarden and Laksevåg, Norway) yet each stretch across oceans to tangled places such as Brazil, Angola, and Shanghai. They relate to urban and coastal art,

respectively, both figured as “ecological”: as inextricably entangled with “matters of concern” (Latour, 2010) around sustainability in terms of heritage as much as biotope.

Reading both cases involving art and “education” through one another as vignettes, we probe their joint potential for a history of education that engages lived reality, memory, and imaginary in recovering what “might yet have been” (Barad, 2017) through “un/doing” archives (Barad, 2023; Martins, 2023; Martins & Thyssen, 2025). Our work arguably shows that histories of education are inherently political, as they combine “the art of activism with the power of storytelling” (Dyck 2021).

References:

Barad, K. (2023). Nuclear hauntings & memory fields, for the time-being(s). *Apocalyptica* 1: 24–39.

Barad, K. (2017). Troubling time/s and ecologies of nothingness: Re-turning, re-membering, and facing the incalculable. *New Formations*, 92(5): 56–86.

Dyck, E (2021). Doing history that matters: Going public and activating voices as a form of historical activism. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 57(1): 75–86.

Haraway, D. (1988). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies*, 14 (3): 575–599.

Ingold, T. (2011). *Being alive: Essays on movement, knowledge and description*. Routledge.

Latour, B. (2010). An attempt at a ‘compositionist’ manifesto. *New Literary History*, 41(3): 471–490.

Martins, C. (2023). Trabalhar com e contra os arquivos: Por uma prática histórica reparativa de vidas trans. In: *Todas as artes. Todos os nomes. Antropoceno, insurgências e sul global (III Encontro Internacional Lusófono. Todas as Artes. Todos os Nomes*, FLUP, 254–255.

Martins, C., & Thyssen, G. (2025). Imagining trans past yet to come: A reparative essay in the aid of decolonising historiography of education. *Paedagogica Historica* (2025): 1–16. <https://doi.org/10.1080/00309230.2025.2551958>

Robertson, R. (1995). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity. *Global Modernities*, 2(1), 25–44.

Thyssen, G. (in press). “Street(-)Wise history with Latour and Barad? Pushing forward the historiography of education through activist, posthumanist exploration of street art in Porto, Portugal”. In: H. Schildermans, A. Rohstock, M. Rieger-Ladich, J. Bentele, & K. Wortman (Eds.). *Bruno Latour: Pädagogische Lektüren*. Springer.

Thyssen, G., Verstraete, P., Herman, F., Van Gorp, A., & Van Ruyskensvelde, S. (2021). Introduction. In: S. Van Ruyskensvelde, G. Thyssen, F. Herman, A. Van Gorp, & P. Verstraete (Eds.), *Folds of past, present and future: Reconfiguring contemporary histories of education* (pp. 1–38). De Gruyter.

Thyssen, G., & Ødegaard, E.E. (in press). Urban-coastal art and embodied remembering of education: Reading 'StreetWise' and 'One Ocean–Ocean Portrait' through one another as cases of collaborative, activist storying. *Historia y Memoria de la Educación*, 23 (2026)

Ødegaard E.E., Birkeland, Å., & Oropilla C.T. (2024). A pedagogy of emergent ocean literacy – Narrative accounts of children's explorations in the coastal landscapes of Western Norway. *KINDknow Notes Series* 6(1): 1–48.

Geir Aaserud – Barnehagelæreres erfaringsprosesser og profesjonell utvikling i lys av historie og narrativ metodologi

Barnehagelærere står daglig i komplekse situasjoner som krever vurdering og beslutning. Denne studien undersøker hvordan fortellinger fra barnehagelærerstudenter og erfarne barnehagelærere kan gi innsikt i profesjonell utvikling og styrke forståelsen av barnehagelærerrollen. Avhandlingen bygger på narrativ metodologi, der fortellinger analyseres som en vev av mellommenneskelige relasjoner – et sentralt aspekt både i profesjonsutøvelse og identitetsdannelse (Clandinin 2013).

Barnehagen har gjennomgått en betydelig utvikling: Fra 1,1 % dekning på 1950-tallet til 20 % ved inngangen til 1980-tallet, og hele 92,7 % i 2020. Denne historiske endringen har gjort barnehagen til en sentral samfunnsinstitusjon, noe som stiller nye krav til profesjonell kompetanse og dømmekraft. Kjennskap til barnehagens fortid er nødvendig for å forstå nåtidens diskusjoner og for å utvikle fremtidens barnehage. Historiske hendelser danner grunnlaget for dagens profesjon og utdanning, og viser at mange av de aktuelle debattene har røtter i tidligere diskusjoner om barnehagens formål (Greve 1995).

Det teoretiske rammeverket henter inspirasjon fra Hannah Arendt, særlig hennes perspektiver på fortellingens og historiens betydning for menneskets identitet og dømmekraft (Arendt, 1968). For Arendt er fortiden en nødvendig del av vår forståelse av nåtid og fremtid (Mahrtdt 2004). Studien viser hvordan erfaringer over tid, formidlet gjennom fortellinger, bidrar til refleksjon og innsikt i komplekse prosesser.

Målet er å belyse hvordan narrativ praksis kan styrke profesjonell identitet og utvikling i barnehagens kontekst. Ved å løfte frem fortellingene til studenter og barnehagelærere, gir studien et bidrag til forståelsen av hvordan erfaringer og relasjoner former profesjonsutøvelsen.

Referanser:

Aaserud, G. (2022). Barnehagelæreres erfaringsprosesser. Doktoravhandling ved NTNU, 2022, 181.

Arendt, H. (1968). *Men in Dark Times*. San Diego: Harcourt Brace & Company.

Clandinin, D. J. (2013). *Engaging in Narrative Inquiry*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

Greve, A. (1995). *Førskolelærernes historie*. Universitetsforlaget.

Mahrtdt, H. (2004). Hannah Arendt: dannelse til humanitet. I K. Steinsholt & L. Løvlie (Red.), *Pedagogikkens mange ansikter: Pedagogikkens idéhistorie fra antikken til det postmoderne* (s. 541–554). Oslo: Universitetsforlaget.

Halima Tahiri – Unveiling the Silenced: A Critical Examination of Gender Representation in Primary School in Manuals Used in Morocco during French Colonialism (1912-1956)

Research into the history of education has revealed that colonial education served as a means of imperial dominance, influencing gender roles, identities, and values of the colonized. Although studies on race and Eurocentric knowledge creation are increasingly dominant in this area, there is a lack of studies examining gender representation in colonial educational manuals. Most analyses of textbooks concentrate on recent curricula, neglecting earlier manuals produced during the colonial era. This study explores the portrayal of gender in Arabic and French primary school manuals used during the French colonial period in Morocco.

To achieve this, this research utilizes a mixed-method approach consisting of three components: a feminist content analysis to quantitatively assess the frequency of male and female character appearances, complemented by a qualitative analysis through critical discourse examination. French and Arabic primary school textbooks were collected from the National Archive of the School Curriculum in Rabat and the Notre Dame Archive in Meknes, chosen for their accessibility and rich historical collections of textbooks and curricula. Methodologically, a decolonial framework is applied to uncover how gender was colonized, not only race, and how Euro-centric values and racialized gender hierarchies were embedded in these educational resources under examination.

The study found significant disparities in gender representation within Arabic and French primary school textbooks from the colonial period, with male characters appearing considerably more often than their female counterparts. When women are depicted, they are usually shown in passive and domestic roles, such as nurses, housewives, or tailors. This gender portrayal contributes to a broader pattern of marginalization that exists extensively in French primary textbooks, which consistently uphold the Eurocentric ideal that glorifies white masculinity and femininity as refined and superior, while sometimes silencing and portraying colonized identities as inferior or marginalized.

References:

Zembylas, M. (2025). Decolonial pathways in education: Walter Mignolo, epistemic delinking, and the risks of ethno-essentialism. *Globalisation, Societies and Education*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2459110>

Abraham, G. Y. (2020). A post-colonial perspective on African education systems. *African Journal of Education and Practice*, 6(5), 51–60.

Quijano, A. (2000). Coloniality of power, Eurocentrism, and Latin America. *Nepantla: Views from South*, 1(3), 533–580.

<https://www.decolonialtranslation.com/english/quijano-coloniality-of-power.pdf>

Lugones, M. (2023). The coloniality of gender. In *Feminisms in movement* (pp. 37–54). Transcript Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783839461020-002>

Jacob Maliks – Forskerutdanningen, utdanningshistorien og det kollektive minnet: Utdanningsvitenskap mellom teori og historiografi

Historiografi og teori kan i utdanningsforskningen i noen grad forstås som alternative måter å håndtere spørsmålet: hva vet vi? Spørsmålet om forskningstilstanden er avgjørende viktig for forskerutdanningen da det avgrenser området for kunnskap fra området for forskning. Mens man i samfunnsvitenskapene gjerne vektlegger teorien for å besvare dette spørsmålet, vektlegger man innen historiske forskningstradisjoner en historiografisk tilnærming. Med utgangspunkt i Maurice Halbwachs teorier om kollektivt og individuelt minne vil forholdet mellom teori og historiografi i forskerutdanningen i utdanningsvitenskap diskuteres. Hva bringer historiografien til forskerutdanningen?

Referanser:

Georg G. Iggers (1997) *Historiography in the Twentieth Century. From Scientific Objectivity to the Postmodern Challenge*. Wesleyan University Press.

Erling Sandmo (2015) *Tid for historie*. Universitetsforlaget

Jorunn Spord Borgen & Tine Sophie Prøitz – Conceptualisations of Educational Leadership and Assessment – A Policy Historical Perspective

Assessment is historically a topic that is part of the school as a social institution that aims to provide knowledge about how and whether educational goals are achieved and provide the desired results for both individuals and society. Assessment has historically shaped the organisation and operation of schools. Research on leadership has indicated positive correlations between leadership autonomy, strategic decision-making, and student performance. Still, despite this positioning of education leaders as central agents in education reform and change in both policy and research, how educational leadership has been conceptualised and understood in relation to assessment has seldom been researched. This paper examines the shifts in the conceptualisation of educational leadership in the context of assessment policy from a policy historical perspective.

Drawing on a document analysis and mapping of assessment policies expressed in key policy documents from 1990 to 2020, we identify how education leaders are positioned in relation to assessment in policy texts and the requirements and expectations that policy has for education leaders. Studying conceptual history provides access to the normative and political changes that we find to be reflected in conceptual change. The conceptual history of assessment and leadership shows a movement from building systems in the 1990s to building individual competence in the 2000s to building integration and collaboration between all actors from 2010 onwards. The study shows how assessment across the studied period has rapidly emerged as an education policy concept with strong influence on policy expectations for educational leadership's responsibility and autonomy.

References:

Broadfoot, P., & Black, P. (2004). Redefining assessment? The first ten years of assessment in education. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 11(1), 7–26. <https://doi.org/10.1080/0969594042000208976>

Skinner, Q. (1999). Rhetoric and conceptual change. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory*, 3(1), 60–73. <https://doi.org/10.7227/R.3.1.5>

Telhaug, A. O., Mediås, A., & Aasen, P. (2006). The Nordic model in education: Education as part of the political system in the last 50 years. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), 245–283. <https://doi.org/10.1080/00313830600743274>

Uljens, M., & Ylimaki, R. M. (Eds.) *Bridging educational leadership, curriculum theory and didaktik non-affirmative theory of education*. Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-58650-2>

Jørn Varhaug: 6-årsreformen - L97, frileken og lekens egenverdi

I 1997 startet for første gang seksåringene i skolen. Det var gjennomgående enighet blant politikere og lærere på den tiden at det første året i skolen skulle være preget av lek, og lekbaserte aktiviteter. Læreren skulle i mindre grad undervise, og i større grad være fasilitator for lek. Ifølge rapporten "Klasserommets praksisformer 20 år etter: En evaluering av seksårsreformen" ble lek ganske sterkt vektlagt de første årene etter reformen, men leken fikk avtagende betydning utover 2000-tallet etter hvert som faglige prestasjoner fikk større plass på dagsordenen (se bla. s. 18-19). Hvorfor ble faglige prestasjoner og lek satt opp mot hverandre? Hadde forskere, politikere og lærere for svak forståelse av lekens funksjon i barns utvikling, og for svak forståelse av lekens pedagogiske funksjon og potensial? Dette bidraget argumenterer for at forestillingen om

lekens egenverdi og forestillingen om frilek som et ideal, har gjort lek mindre relevant i pedagogisk arbeid.

Kim Gunnar Helsvig – Samfunnsfaget fra sosialdemokrati til kunnskapssamfunn, 1945-2025

Samfunnsfaget kom inn som samlende begrep for undervisningen i historie, geografi og samfunnskunnskap i 1960 etter politiske ønsker – ikke minst fra det regjerende Arbeiderpartiet – om at den norske skolen skulle legge mer vekt på samtidsorientering og kunnskap om internasjonale forhold (Lorentzen, 2005, s. 107–108). Innføringen av samfunnsfag som begrep og virksomhet i skolen må med andre ord forstås i lys av den skolepolitiske konteksten.

Dette bidraget søker å etablere en forståelse av denne skiftende konteksten gjennom et bredt utsyn over samfunnsfagets utvikling i Norge. Jeg skal argumentere for at det er tre slike overordnede skolepolitiske kontekster som i særlig grad har hatt betydning for utviklingen av samfunnsfaget i Norge i perioden 1945–2025: (1) oppbyggingen av den sosialdemokratiske velferdsstaten (1945–1970), (2) det kulturelle vannskillet «1968» (1970–1990) og (3) tilslutningen til diskursen om det internasjonale kunnskapssamfunnet (1990–2025).

Referanser:

Helsvig, K.G. (2021). *Det lange 1968 i norsk pedagogikk og skole. I Arven etter 1968*. Cappelen Damm, s. 233–256.

Lorentzen, S. (2005). *Ja, vi elsker ... Skolebøker i den norske nasjonsbyggingsprosessen, 1814–2000*. Abstrakt forlag.

Thue, F.W. (2023). Reformpedagogikk i norsk skoleutvikling og lærerutdanning: «den profesjonelle lærer» historisk belyst. I S. Mausethagen, S. Bøyum, J. Caspersen, T.S. Prøitz & F.W. Thue (red.), *En forskningsbasert skole? Forskningens plass i lærerutdanning og skole*. Universitetsforlaget, s. 272–307.

Ydesen, C. & Andreassen, K.E. (2020). Historical Roots of the Global Testing Culture in Education. I *Nordic Studies in Education*, vol. 40, nr. 2, s 149–166.

Kim Gunnar Helsvig – Tests, Metrics, and the Making of the Norwegian School, 1950–2025

During the 1950s, a research-politics cooperation was established in Norway on psychometric testing for selection and differentiation within the emerging comprehensive social democratic elementary school. From the late 1960s, however – in the context of the international Positivismusstreit in the social sciences – both the dominant Labor Party and the Ministry of Education and Church Affairs dismissed the

psychometric tradition as an irrelevant policy partner for developing the school based on the notions of equity, equal opportunities, and national and social integration. From the turn of the century, the “PISA era” has nevertheless seen a huge revival of educational tests and measurements as part of a decisive and OECD inspired international turn, also reflected in Norwegian educational debate and policy. This contribution addresses four strongly-related research questions: (1) Why and how were new psychometric tests introduced in Norwegian schools in the 1950s? (2) Why were they abandoned for almost three decades from the 1970s? Why and how were psychometric tests and tools reintroduced on a large scale after the publication of the first PISA study in 2001? (4) And last, but perhaps most importantly, what have been the changes and continuities in the use of psychometrics in the making of the Norwegian school from 1950 to 2025?

References:

Helsvig, K.G. (2005). *Pedagogikkens grenser. Kampen om norsk pedagogikk ved Pedagogisk forskningsinstitutt 1938–1980*. Abstrakt forlag.

Pokropek, A., Gary N. Marks, Francesca Borgonovi, Piotr Koc, Samuel Greiff, General or specific abilities? Evidence from 33 countries participating in the PISA assessments, *Intelligence*, Volume 92, 2022, 101653, ISSN 0160-2896.

Popkewitz, T. S. (2023). Infrastructures and phantasmagrams of inclusions that exclude: International student assessments. *International Journal of Inclusive Education*, 29(8), 1424–1444. <https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2275156>

Sørensen, T. B., Ydesen, C., & Robertson, S. L. (2021). Re-reading the OECD and education: the emergence of a global governing complex – an introduction. *Globalisation, Societies and Education*, 19(2), 99–107. <https://doi.org/10.1080/14767724.2021.1897946>

Lamin André Kvaale-Conateh – Skolen som utjevningsarena – En historisk redegjørelse av den norske grunnopplæringens rolle i å motvirke sosiale forskjeller i samfunnet

I norsk skolepolitikk er sosial utjevning et vesentlig mål, hvor skolen anses som en viktig institusjon for å motvirke den økende sosiale ulikheten i samfunnet. Samtidig vet vi at elevenes skolerresultater i stor grad henger sammen med aspekter ved deres sosiale bakgrunn. Dette utgjør med andre ord et politisk paradoks som innebærer at skolen skal utjevne sosiale forskjeller, samtidig som forskning hevder at den gjør det motsatte. Hva betyr dette for skolen som dannelsesinstitusjon i en politisk urolig tid.

I mitt konferanseinnlegg vil jeg vise hvordan ideen om å utjevne sosiale forskjeller i skolen har oppstått historisk som et mål i dagens norske skolepolitikk. Dette vil dreie seg om å beskrive noen av de større utdanningspolitiske linjene som omhandler norsk utjevningsspolitikk i forbindelse med skolen. Det vil dreie seg om de institusjonelle

strukturene og rammene som har formet den offentlige skolen og dens utvikling fram til i dag. Denne redegjørelsen vil spenne fra det vi kjenner som opplysningstiden, hvor sosial likhet og ulikhet oppstår som filosofiske og politiske konsepter i moderne forstand, til dagens såkalte kunnskapssamfunn. Denne perioden markerer nemlig et paradigmeskifte i norsk skolehistorie – fra en parallell skoleordning som skulle virke sosialt reproduserende, til et skolesystem som skulle være sosialt utjevnende.

Innholdet i innlegget vil være basert på den genealogiske historieframstillingen av skolen som utjevningsarena, som jeg har skrevet fram i avhandlingen min Om utjevningsdiskursens opprinnelse og grunnlag i skolen.

Referanser:

Kvaale-Conateh, L. A. (2025). Kan meritokratiet løse ulikhetskrisen? I T. A. Trippestad, M. Roos & E. Eidsvik (Red.), *Utdanningspolitikk som krisefabrikk : håndbok i norske skolekriser* (s. 181–197). Cappelen Damm forskning.

Kvaale-Conateh, L. A. (2025). *Om utjevningsdiskursens opprinnelse og grunnlag i skolen - Politiske ideal og problematiseringer mot lærernes påtrengende praksis* [Doktorgradsavhandling, HVL]. <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmloi/bitstream/handle/11250/3184643/Avhandling.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Kvam, V. (2016). *Jakten på den gode skole: utdanningshistorie for lærere*. Universitetsforlaget.

Lars Erik Larsen – Fagråd for skolens utvikling? Norske lektorsers fagligpedagogiske organisering og arbeid på 1930-tallet

Siden 1860-årene og frem til i dag har reformene som etablerte et stadig mer samordnet og enhetlig skole- og utdanningssystem i Norge vært ledsaget av debatt om skolens oppdrag, innhold og utforming. Reformene ved århundreskiftet befestet lektorenes anerkjente posisjon som representanter for en filologisk lærdomskultur, med gymnaset som bindeledd mellom folkeskolen og universitetet. Med et tydelig definert yrkesoppdrag, et klart kvalifikasjonsløp og organiseringen i en felles profesjonsorganisasjon er de blitt beskrevet som representanter for det moderne gjennombruddet i skolen. I Danmark og Sverige ble det etablert selvstendige faglige foreninger for skolefagene som arbeidet med faginnhold og fagutvikling, enten før eller samtidig med etableringen av en felles profesjonsorganisasjon for lærerne i den høyere skolen på 1880- og 1890-tallet. I Norge ble fagråd for de ulike skolefagene først etablert på 1930-tallet, og de var da organisert internt i Filologenes og Realistenes Landsforening (FRL).

Paperen undersøker bakgrunnen for etableringen av fagråd i Norge tidlig på 1930-tallet, og hva som kjennetegnet fagrådernes arbeid og funksjon innad i landsforeningen. Tidligere forskningsbidrag har argumentert for at reformpedagogisk orienterte lektorer var

engasjert i enhetsskoleprosjektet på 1930-tallet (Dale 2002, s 165-167, Thue 2023) og deltok aktivt i nasjonale og internasjonale reformpedagogiske nettverk (Thue 2023, Bibi 2023). Lektorenes faglig-pedagogiske engasjement innad i profesjonsorganisasjonen har imidlertid ikke tidligere blitt undersøkt. Paperen benytter tre kilder for å belyse problemstillingen: ordsiftet i FRLs tidsskrift *Den høgre skolen*, FRLs arkiv og møtereferater fra skolerådene ved tre utvalgte gymnas.

Referanser:

Bibi, A. (2023). Schoolteachers, Child-Centered Education, and the Nordic Education Model: Danish and Norwegian Experiences, 1920-1935. I D. Trohler, B. Hormann, S. Tveit & I. Bostad (Red.), *The Nordic Education Model in Context: Historical Developments and Current Renegotiations* (1. utg., s. 75-91). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003218180-6>

Dale, E. L. (2003). Dannelsesprogram og enhetsskole. I R. Slagstad, O. Korsgaard & L. Løvlie (Red.), *Dannelsens forvandlinger* (s. 152-182). Pax.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011032208040

Thue, F. (2023). Reformpedagogikk i norsk skoleutvikling og lærerutdanning: «den profesjonelle lærer» historisk belyst. I S. Mausethagen, S. Bøyum, J. Caspersen, T. S. Prøitz & F. Thue (Red.), *En forskningsbasert skole? Lærerutdanningens plass i lærerutdanning og skole* (s. 272-307). <https://doi.org/doi:10.18261/9788215065540-23-13>

Lene Ferstad-Løland – Fremtidsargumentet: Et kritisk blikk på NOU 2014:7 *Elevens læring i fremtidens skole – Et kunnskapsgrunnlag*

Fremtidsbilder kan være positive og negative, og de kan gi håp eller de kan spre frykt. De kan også brukes som politisk argumentasjon for å endre noe, eksempelvis skolen (Rosland, 2025; Sæle, 2017). Det kan ligge mye politisk makt i å skape fremtidsscenarioer, og dette bidraget ser på hvordan fremtiden konstrueres som toneangivende faktor i en del av forarbeidet til Fagfornyelsen, som ledet fram til Kunnskapsløftet LK20. Dette bidraget argumenterer for, ved hjelp av kritisk retorisk analyse, at fremstillingen av den uvisse fremtiden står sentralt i den første rapporten NOU 2014:7 *Elevens læring i fremtidens skole – Et kunnskapsgrunnlag*. Analysen ser både på tekst og bilder i NOU-en, og peker på at resonnementet om at fremtiden er uviss, er en topos som bidrar til å gi dette budskapet en appellerende kraft. Analysen viser også hvordan dette budskapet spiller på lag med den retoriske situasjonen, eller den tidsånden, som budskapet fremsettes i (Bitzer, 1968). Det er tydelig at fremtiden fungerer som et overbevisende argument for overgangen til kompetansebaserte læreplaner i fagene, hvor kompleks problemløsning og kompetanser for det 21. århundret synes å være det mest sentrale for fremtidens skole - og hvor tradisjonelle kunnskapsmål er satt på sidelinjen. Dette bidraget føyer seg slik sett inn i en pågående kritikk av nyliberal

politikk og OECD som toneangivende aktør i utformingen av skolepolitikken (jf. Slagstad, 2018).

Referanser:

Bitzer, L. F. (1968). *The Rhetorical Situation. Philosophy and Rhetoric*, Vol.1, 1968. Pennsylvania.

Rosland, S. (2025). Inn i det ukjende: Konstruksjonen av farar i forarbeida til Fagfornyninga. I T. A. Trippestad, M. Roos & E. Eidsvik (Red.), *Utdanningspolitikk som krisefabrikk: Håndbok i norske skolekriser*. Cappelen Damm Akademisk.

Slagstad, R. (2018) Når OECD tar makten – om det nye skolepolitiske kunnskapsregimet. *Bedre Skole*, publisert 08.11.2018.

Sæle, C. (2017). Samordning og omstilling. Historiebruk i Ludvigsen-utvalgets utredninger om fremtidens skole. I Ryymin, T. (Red.) *Historie og politikk. Historiebruk i norsk politikkutforming etter 1945*. Universitetsforlaget.

Lina Würfel – Rural High Schools - A Norwegian Phenomenon of Mass Education?

The comprehensive school system was established in Norway during the 19th century, facilitating a uniform education for all children from first to tenth class. However, most secondary schools were built in the cities, which left the population in the countryside facing greater challenges in accessing secondary education. In an attempt to address this issue, seven public and private rural gymnasia were built south of Trondheim between 1910 and 1924. Embedded in the ‘Persistence or Change?’-project, we aim to identify factors that influenced the ability to access the seven rural gymnasia. The study uses a case-control method involving 7 040 individuals. First, grade lists were used to identify rural gymnasium students, and they were linked to the census (case). Then, people in similar age groups who grew up in similar areas as the students were randomly selected (control). Descriptive analysis of the two groups shows that distance had a strong effect on attending a rural gymnasium. This holds true even when accounting for social classes. Controlling for gender reveals an asymmetrical distribution in favour of boys, which increased with distance.

Enhetsskolen ble etablert i Norge på 1800-tallet og tilrettela lik utdanning for alle barn fra første til tiende klasse. De fleste videregående skoler ble derimot bygget i byene, noe som førte til at befolkningen bosatt i landdistriktene hadde større utfordringer med tanke på tilgang til videregående utdanning. For å løse dette problemet ble det mellom 1910 og 1924 grunnlagt syv offentlige og private landsgymnas sør for Trondheim. Som en del av prosjektet «Persistence or Change?» er målet vårt å identifisere faktorer som assosieres med de elevene som tok utdanning ved et landsgymnas sammenliknet med de som ikke gjorde det. Studien bruker et case-control-design med 7040 individer som inkluderer elever som ble uteksaminert ved de syv landsgymnasene. Som første steg identifiserer vi

elever ved landsgymnasene ved hjelp av karakterlister. Hver elev har blitt lenket til en folketelling som ble gjennomført i elevens oppvekst (case). Deretter har vi foretatt et tilfeldig utvalg fra de respektive folketellingene av personer i tilsvarende aldersgrupper som elevene, og som vokste opp i lignende områder som dem (kontroll). Deskriptiv analyse av de to gruppene viser at avstand hadde en sterk effekt på om et individ gikk på et landsgymnas eller ikke. Dette gjelder selv når man tar hensyn til sosiale klasser. Når en ser på kjønn, så blir det tydelig at det var en asymmetrisk fordeling i favør av gutter, som økte med avstand.

Referanser:

Ford, N., Ranestad, K., & Sharp, P. (2022). Leaving their mark: using Danish student grade lists to construct a more detailed measure of historical human capital. *Rivista di Storia Economica*, 38(1), 29-56. <https://doi.org/10.1410/102500>

Høydal, R. (2007): Upp og fram! Landsgymnasene vert til. I Gudleiv Forr, & Helge Vold (Red.) *Landsgymnasene. Volda, Voss, Hornnes, Eidsvoll, Firda, Orkdal, Bryne, Steinkjer, Vinstra, Finnfjordbotn, Bø, Alta. Historia, rektorar, lærarar, hybelliv, minne*. Andre utgave. Oslo: Det Norske Samlaget, 11–68.

Schulz, Kenneth F. & Grimes, David A. (2002): Case-control studies: research in reverse. *Lancet (London, England)* 359 (9304), 431–434. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)07605-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)07605-5)

Lisa Bonnár Stjernø – Praktisk-estetiske metoder som inngang til barns medvirkning og mestring

Praktisk-estetiske metoder, som musikk, kunst, drama og kroppslig uttrykk, er avgjørende for barns medvirkning og mestring i pedagogiske kontekster. Disse metodene fremmer autentisk deltagelse, kreativitet og sosialt samspill, og utfordrer tradisjonelle kunnskaps- og vurderingsformer i utdanningssystemet (Svendby et al., 2019; Kostøl & Røys, 2022; Åsebø, 2020; Brekke, 2023; Varkøy 2012, Bjørkvold 2014). Forskning understreker betydningen av fri lek og sang som sentrale virkemidler for barns språkutvikling, emosjonell kommunikasjon, autonomi og selvregulering (Bjørkvold, 2014; Pellegrini & Smith, 1998; Bonnár, 2011, 2015; Gordon, 2013). Pedagoger bør tilrettelegge for ustrukturert lek og improvisatorisk sang som styrker individuell utforskning og kollektivt samspill (Brown & Sax, 2013).

Artikkelen presenterer et rammeverk der profesjonsutdanning kombineres med erfaring fra barnehageprogram og forskningsprosjekter, blant annet «Musikk i barns ører», for å synliggjøre barns kompetanse og stemme gjennom praktisk-estetiske aktiviteter (Bonnár 2014, Hoås, 2019; Utdanningsdirektoratet, 2025). Teoretiske perspektiver fra Reggio Emilia, kunstpedagogikk og Steinerpedagogikken, med fokus på «hundre språk»-

metaforen og homo ludens, danner grunnlag for analyse av barns lekende, kroppslige og kreative læringsprosesser (Bjørkvold 2014, Varkøy 2014, Kostøl & Røys, 2022).

Ved å integrere estetiske fag og fri lek kan utdanning styrke demokratisk deltakelse, kreativitet og mestring hos barn, og bidra til et inkluderende læringsmiljø for fremtidens skole og barnehage (Brekke, 2023; Åsebø, 2020).

Referanser:

Bonnár, L. (2011). Mellom liv og drøm. Vuggesangens helsefilosofiske betydning. NMH Publikasjoner, CREMAH.

Bonnár, L. (2015). Lullaby-singing and its human Bildung potential. Nordic Journal for Music Education.

Bjørkvold, J. R. (2014). *Det musiske mennesket*. Freidig forlag.

Brekke, Å. H. (2023). Hvordan kan estetiske læringsprosesser skape et inkluderende læringsmiljø? Dembra.

Brown, T., & Sax, C. (2013). Play and creativity in early childhood education: Learning in a complex world. Routledge.

Gordon, E. (2013). Creative approaches to improvisation: Integrating music, movement and creativity. Oxford University Press.

Hoås, G. (2019). Estetisk oppdragelse, medbestemmelse og demokrati – et kunstprosjekt. Utdanningsforskning.

Ilje-Lien, J. (2019). Å få øye på det tause som blir «sagt»: En estetisk tilnærming til barns uartikulerte perspektiver. Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk.

<https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1364>

Kostøl, A., & Røys, H. F. (2022). «Jeg svarte mest ja»: Barns stemmer i pedagogisk forskning. Utdanningsforskning. Paideia.

Lilly, F. R. (2014). Creativity in early childhood. Springer Nature.

https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-1-4614-5999-6_160

Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). The development of play during childhood: Forms and possible functions. Child Psychology & Psychiatry Review, 3(2), 51–57.

<https://doi.org/10.1017/S1360641798001174>

Svendby, R. B., Seland, M., & Sandseter, E. B. H. (2019). Involvering av barn i samproduksjon i forskning – metodologiske og etiske aspekter. I E. B. H. Sandseter, T. S. Åmot, & M. Foss (Red.), Barn som samfunnsaktører (s. 183–202). Universitetsforlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2025). Elevene opplever praktiske og estetiske fag som unike [Forskningsrapport].

Varkøy, Ø. (Red.). (2012). Om nytte og unytte. Abstract forlag.

Vigmostad, I. (2021). «Jeg svarte mest ja»: Barns stemmer i pedagogisk forskning. *Paideia*, 21(1).

Luca Oдини – The Educational Power of Images: Rethinking Childhood through Visual Sources in the Medieval World

This paper revisits the educational potential of medieval images, arguing that visual sources offer a fertile yet still insufficiently explored field for understanding how knowledge, values, and representations of childhood were shaped in the Middle Ages. While scholarship has long investigated medieval art, symbolism, and visual culture, the pedagogical dimension of these materials remains marginal, despite their centrality in medieval modes of communication and transmission.

The first part of the paper examines the formative functions of images within religious and civic spaces. Sculpture, stained glass, and painted objects performed roles that extended beyond devotion and ornamentation, contributing to collective learning, memory, and moral orientation. Contextualised within their medieval frameworks, these visual media reveal how images structured shared worldviews and acted as carriers of instructional meaning.

Building on this foundation, the second part turns to illuminated manuscripts as a particularly rich yet understudied source for the history of education and childhood. Miniatures, situated at the intersection of text, image, and material culture, often depict scenes of instruction, domesticity, discipline, and play. Their iconographic and narrative strategies provide indirect but vivid insights into how medieval society imagined, valued, and regulated childhood. Approaching these images as active agents of meaning - rather than mere decorative complements - allows us to explore the cognitive, moral, and social models they articulated.

By analyzing how miniatures construct childhood and learning, this paper highlights the dynamic interplay between word and vision in medieval culture and proposes visual sources as essential tools for rethinking the history of education and the formation of young subjects.

References:

J. Baschet, J.C. Schmitt (eds), *L'Image. Fonctions et usages des images dans l'Occident medieval*, Paris, Léopard d'Or, 1996, pp. 89-107.

H. Belting, *Image et culte. Une histoire de l'art avant l'époque de l'art*, Paris, Cerf, 1998.

M. Depaepe, B. Henkens, *The challenge of the visual in the history of education*, in «*Paedagogica Historica*», 36, (1), 2000, pp. 10-17.

U. Eco, *Arte e bellezza nell'estetica medievale*, Milano, Bompiani, 1986.

E. Edwards, *Objects of Affect: Photography beyond the Image*, in «*Annual Review of Anthropology*», 44 (2012), pp. 221–34.

E. Edwards, *Photography and the Material Performance of the Past*, in «*History and Theory*» 48, 4 (2009), pp. 130–150.

J. Le Goff, *L'imaginaire médiéval*, Paris, Gallimard, 1985.

J. Goodman, *Circulating Objects and (Vernacular) Cosmopolitan Subjectivities*, «*Bildungsgeschichte: International Journal for the Historiography of Education*», 7 no. 1 (2017), pp. 115–26.

U. Mietzner, K. Myers, N. Peim, (Eds.), *Visual History. Images of Education*, Bern, Peter Lang, 2005.

M. Pozo Andrés, S. Braster, *The Visual Turn in the History of Education*, in T. Fitzgerald (ed.), *Handbook of Historical Studies in Education*, Singapore, Springer, 2019.

J-C Schmitt, *Les images médiévales*, in C. Delporte, L. Gervereau (eds.), *Quelle est la place des images en histoire?*, Paris, Nouveau-Monde éditions, 2008.

J. C. Schmitt, *Le Corps des images. Essais sur la culture visuelle au Moyen Âge*, Paris, Flammarion, 2002.

Marlen Strand Ferrer - Mentalitetshistoriske perspektiver på barndom og læring

Dette paperet undersøker barndom og læring gjennom et mentalitetshistorisk perspektiv og argumenterer for at eldre historiske perioder, særlig middelalderen, bør integreres tydeligere i utdanningshistorien. Feltet har lenge hatt et fokus på tidlig moderne og moderne tid (Nodeland, Nordland og Roos, 2024, s. 320). Dette gjør at eldre forestillinger om barn og oppdragelse ofte faller utenfor de lange linjene som tegnes.

Paperet anvender en antropologisk-historisk metode, der historiske kilder leses med vekt på kulturelle logikker, kroppslige praksiser og samtidens mentale rammer (jf. Monclair, 2004). Slik synliggjøres hvordan barndom ikke kan forstås som en stabil kategori, men som en historisk variabel formet av ulike verdensbilder og sosiale strukturer (jf. Ladurie, 1980; Røskaft, 2008)

Ved å kombinere mentalitetshistorie og en antropologisk-historisk tilnærming viser paperet hvordan middelalderens forståelser av barn og læring kan utfordre moderne antakelser og utvide rammene for de lange linjers historie innen utdanningshistorien. Målet er å åpne for en mer mangfoldig og historisk bevisst forståelse av barndommens former og funksjoner.

Referanser:

Ladurie, P. (1980). *Barndommens historie*. Gyldendal.

Monclair, H. (2004). Fortidens grunnleggende annerledeshet? Historisk tidsskrift, 83(3), 482–504. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2944-2004-03-06>

Nodeland, T. S., Nordberg, K. H., & Roos, M. (2024). Utdanningshistoriens skjæringspunkter og muligheter. Historisk tidsskrift, 103(4), 316–325. <https://doi.org/10.18261/ht.103.4.2>

Røskaft, M. (2008). Barn og barndom i middelalderen. Barn – forskning om barn og barndom i Norden, 26(2), 63-78. Doi: <https://doi.org/10.5324/barn.v26i2.4342>

Mikkel Vinding, Hans Henrik Hjerimitslev & Lene Hørdum Sørense – Forståelser af dannelse i dagtilbud i dag og i fremtiden

Vores præsentation tager afsæt i forsknings- og udviklingsprojektet ”Dannelse i dagtilbud”. Projektet er tilknyttet forskningsprogrammet Pædagogik og pædagogisk praksis ved UC SYD. Vi har undersøgt vuggestue og børnehavepædagogers forståelser af dannelse igennem brug af professionscirkler (Togsverd & Schmidt, 2024). Det har vi gjort i lyset af, at dannelsesbegrebet i 2018, syv år efter det samme skete i Norge, blev indskrevet i Den styrkede pædagogiske læreplan i Danmark (Børne- og Socialministeriet, 2018, s. 17). Dannelse beskrives dog relativt åbent og kortfattet heri, hvorfor vi har undersøgt pædagogernes konkrete forståelser af begrebet. I vores præsentation udfolder vi nogle af de forståelser, pædagogerne giver udtryk for, og betragter dem i et danneshistorisk perspektiv. Vi peger på, at følgende forståelser gør sig gældende: 1) Dannelse som personlig udvikling (karakterdannelse) 2) Dannelse som læring, viden og kundskaber (faglig dannelse) 3) Dannelse som det at lære at indgå i fællesskaber (demokratisk dannelse) 4) Dannelse som leg, frihed og børneperspektiv (legende dannelse) 5) Dannelse som opdragelse og socialisering (social dannelse) 6) Dannelse som påvirkning (alt er dannelse). I forlængelse af præsentationen af dannelsesforståelserne diskuterer vi behovet for et normativt og pædagogisk retningsgivende dannelsesbegreb. Det gør vi bl.a. set i lyset af en øget politisk styringsinteresse inden for dagtilbudsområdet og en øget standardisering og konceptualisering af pædagogers arbejde. Vi argumenterer for, at dannelsesbegrebet repræsenterer en mulighed for, at pædagogerne kan styrke det pædagogiske sprog og rationale.

Referanser:

Børne- og Socialministeriet. (2018). Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold. <https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan/den-styrkede-paedagogiske>

Togsverd, L., & Schmidt, C. H. (2024). *Revitalisering af barndomspædagogikken – En forskningsrapport*. UC SYD & UCL.

Oslo Skolemuseum (Heidrun Sølne Øverby & Kari Fagerland Syversen) – Elevens stemme – Oslo Skolemuseum som aktiv læringsarena

I løpet av 2025 har Oslo Skolemuseum, i samarbeid med Oslo byarkiv, utviklet et nytt undervisningsopplegg rettet mot elever i videregående skole: «*Straff i skolen – ungt utenforskap i et historisk perspektiv*». Opplegget tar utgangspunkt i arkivmateriale fra tidlig 1900-tall, og kombinerer dette med museets utstillinger og gjenstandssamling. Elevene får anledning til å utforske utenforskap i skolen anno 1902, og reflektere over paralleller til dagens skolehverdag. Med solid faglig og pedagogisk kompetanse – og tydelig forankring i læreplanen LK20 – har museet og byarkivet utviklet et engasjerende og deltakende undervisningstilbud.

Gjennom arbeidet med prosjektet har museet blitt særlig oppmerksom på at elevenes stemme i liten grad er representert i det historiske materialet. Selv om kildene ofte omhandler elever, er det de voksnes perspektiver som dominerer. Her blir museet et viktig supplement, nettopp fordi det forvalter autentiske gjenstander som elever faktisk har brukt – konkrete spor etter deres skolehverdag. I historiske klasserom kan vi utforske og forestille oss hvordan skolelivet artet seg for barn og unge i tidligere tider. Her gis det plass til å tolke og forestille seg elevens stemme i fortid, og plass til å reflektere og analysere i nåtid.

Museet ønsker å løfte frem dette skjæringspunktet – der historiske kilder og autentiske gjenstander møter dagens skoleelever – og belyse hvilke læringsutbytter dette møtet kan gi. Målet er å skape møter der historien ikke bare formidles, men også oppleves, utfordres og nyanseres – med dagens skoleelever som aktive deltakere i tolkningen av fortiden.

Referanser:

Dysthe, O., Bernhardt, N. og Esbjørn, L. (2012). *Dialogbasert undervisning. Kunstmuseet som læringsrom*. Fagbokforlaget.

Meld. St. 34 (2023-2024). *En mer praktisk skole. Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10.trinn*. Det kongelige kunnskapsdepartement.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-34-20232024/id3052898/>

Meld. St. 23. 2020-2021. *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*. Det kongelige kunnskapsdepartement.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-23-20202021/id2840027/>

Storaas, T. (2011). *Oslo-skolens historie på 1900-tallet. Nasjonale føringer og kommunale initiativ*. Cappelen Damm Akademisk.

Kunnskapsdepartementet. (2020). Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20). Fastsett som forskrift. <https://www.udir.no/lk20>

Per Einar Sæbbe, Anne Greve og Geir Aaserud – Verdier og faglige perspektiver i arbeidet med den første rammeplanen for barnehagen

Denne presentasjonen viser hvilke verdier og faglige perspektiver som preget arbeidet med den første rammeplanen for barnehagen i 1996, med særlig vekt på Unni Blekens mangeårige engasjement for barnehagesektoren. Bleken var en tydelig stemme i samfunnsdebatten og kombinerte politisk deltakelse med barnehagefaglig forankring (Aaserud og Greve, 2025, Greve 1995). Hun vektla også barnehagens rolle som samfunnsinstitusjon. Bleken understreket betydningen av kontinuitet og historisk bevissthet, og mente at uten kjennskap til fortiden mister vi perspektiv på nåtiden. De styrende verdiene hadde barnehagelærerne gjennom sin fagforening Norske barnehagelærerinnens landsforbund jobbet frem over mange år. De var de første pionerene som brakte tankene fra Fröbel til Norge (Greve, Jansen og Solheim, 2014). Også andre som var opptatt av barnehagesaken, som Sanitetskvinnene og Husmorforbundet, var opptatt av det samme. Som arbeidsgivere vektla de at det skulle være kvalitet på tilbudet (Sæbbe, Greve og Aaserud, 2025).

Gjennom en narrativ tilnærming belyser vi i denne presentasjonen hvordan Blekens engasjement kan gjenfinnes i rammeplanens innhold, og hvordan disse verdiene fortsatt preger barnehagens pedagogiske praksis. Et sentralt perspektiv i analysen er hvordan barnehagens utvikling kan forstås i lys av historiske linjer og personlig engasjement. Narrativ metode gir innsikt i hvordan enkeltpersoners erfaringer og hendelser kan belyse større samfunnsmessige og pedagogiske spørsmål (Aaserud 2022). Ved å løfte frem slike fortellinger, kan vi bedre forstå hvilke verdier og faglige perspektiver som har formet barnehagens utvikling, og hvordan disse fortsatt preger dagens praksis og dermed bidrar til neste generasjons dannelse og utvikling.

Referanser:

Sæbbe, P. E., Greve, A. & Aaserud, G. (2025). De tok på seg ansvaret – sanitetskvinnenes frivillige innsats for den norske barnehagen. *Nordisk Barnehageforskning*. Vol. 22, No. 1, 2025, s. 1–19. ISSN: 1890-9167

Aaserud, G. (2022). *Barnehagelæreres erfaringsprosesser*. Doktoravhandling ved NTNU, 2022, 181.

Aaserud, G., & Greve, A. (2025). Den profesjonelle barnehagelæreren som tusenkunstner I K. R. D. Wolf & I. T. Thoresen (Red.), *Barnehagens fundament og mandat* (s. 58–68). Cappelen Damm Akademisk.

Greve, A. (1995). *Førskolelærernes historie*. Universitetsforlaget.

Greve, A., Jansen, T. T. & Solheim, M. (2014). *Kritisk og begeistret. Barnehagelærernes fagpolitiske historie*. Fagbokforlaget.

Sarah Odhner – Nature-Based Play: Nineteenth-Century Infant Schools and Contemporary Practice

Nineteenth-century infant schools allocated equal space to indoor and outdoor learning. The outdoor playground was set aside for self-determined play, socio-emotional development, leisure, and exercise. This paper offers a lens into the prototypical footings of the garden-playground, and opens up timely questions about the value of nature and play. For Swedenborg, individual development mirrored the progress of humanity. On the grounds that prehistoric peoples perceived spirituality through nature, the ‘language of things’ was seen to anchor learning. Wilderspin enriched the natural environment to impart the sacredness of each thing, and used it to instill respect and restraint. As sensory experience etched the mind, imagination unlocked ideation and not only shaped the mind from within but worked hand-in-hand with memory. Wilderspin asserted that self-determined play revealed the child’s native disposition, allowing children to recognise unsociable tendencies in themselves, and permitting teachers to coach self-regulating behaviours. Outdoor play also offered respite from focused learning and provided exercise. A recent review of nature-based play in early childhood reveals that such experience not only supports physical development, but socio-emotional, and cognitive development, thus endorsing the need to give children daily opportunities for nature-based play.

References:

Prins, J., et al. (2022). ‘Nature play in early childhood education: A systematic review and meta ethnography of qualitative research’, *Frontiers in Psychology*, vol. 13. 10 Nov 2022. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.995164>

Reed, S. (1827). *Observations on the Growth of the Mind*. London: T. Goyder.

Wilderspin, S. (1824). *On the Importance of Educating the Infant Poor, from the Age of Eighteen Months to Seven Years*. 2nd edn. London: Simpkin & Marshall.

Sarah Odhner – The Nordic Underpinnings of British Infant Schools

Robert Owen’s nineteenth-century infant school was expressly designed to optimise *danning* in early childhood and rapidly changed transnational perceptions of infancy. This paper exposes the philosophical foundations of infant school pedagogy by examining the ideas of the Nordic polymath Emanuel Swedenborg (1688-1772). It focuses on ways in which Swedenborg’s concepts of innocence, ‘remnants’, and heredity assigned intrinsic value to infancy, portrayed infants as vulnerable, and identified early childhood as a period of unprecedented growth. These concepts called for providing underprivileged children with collective education at far earlier ages than had previously been attempted. Drawing on Samuel Wilderspin’s seminal infant school manuals, it shows how Swedenborg’s theories of cognitive and affective development required modifying the

architecture of the school by adding the classroom and playground to its footprint. This session sheds light on Swedenborg's cycle of learning, and the succession of praxes Wilderspin used to scaffold cognitive growth in the tiered gallery and classroom. It likewise elucidates the concepts that underpinned the teacher-student relationship and exposes the expansive outlook that gave the pedagogy an unmatched ability to travel. Finally, it illumines divisions among a group of educators that transmuted early infant school pedagogy into preparatory primary models of education.

References:

Mousley, A., et al. (2025). Topological turning points across the human lifespan. *Nature Communications*. <https://doi.org/10.1038/s41467-025-65974-8>

Owen, R. (1816) *A New View of Society and Other Writings: Or, Essays on the Formation of the Human Character*. 2nd edn. London: Longman, Hurst, Rees, Orme & Brown.

Swedenborg, E. (1983-1999). *Arcana Caelestia: Principally a Revelation of the Inner or Spiritual Meaning of Genesis and Exodus*. Translated from Neo-Latin by J. Elliott. London: Swedenborg Society.

Wilderspin, S. (1824). *On the Importance of Educating the Infant Poor, from the Age of Eighteen Months to Seven Years*. 2nd edn. London: Simpkin & Marshall.

Tom Are Trippestad – Herfra til enigheten – Allmenndanning og krisekonstruksjoner i reformene på 1990 tallet i Norge

1990-årene var et tiår med omfattende utdanningsreformer i Norge. Etablering av politisk suverenitet, rask implementering og strategisk bruk av krise og konflikt karakteriserte reformene. Hvilke konflikt og kriseteorier la grunnlaget for strategiene? Ble disse konflikt og krisekonstruksjonene også sentrale premisser for innhold og mål i utdanningspolitikken og læreplanverket som kom? I denne presentasjonen analyserer jeg de vitenskapelige modellene over konflikt og krise som Gudmund Hernes var inspirert av som sosiolog og maktforsker, og som han senere anvendte for å forme kriseretorikk og utdanningspolitikk i rollen som Kirke-, utdannings- og forskningsminister. I forelesningen viser jeg hvordan allmenndanning og de syv menneskebildene i Generell del av læreplanverket fra 1993 representerte løsninger og svar på disse krise- og konfliktmodellene. Særlig fag fra humaniora ble sett som nye styringsvitenskaper i formingen av ny fellesmening og nasjonal identitet mot postmoderne oppløsningstendenser. Gjenvissiten i 90 tallets utdanningsretorikk og politikk ses også opp mot noen av de erfaringene og resultatene vi fikk med reformene. Forelesningen er utdrag fra artikkel som er publisert i boken *Utdanningspolitikk som krisefabrikk: Håndbok i norske skolekriser*. Redaktører er Tom Are Trippestad, Merethe Roos og Erlend Eidsvik.

Referanser:

H. Mjelde & T.A. Trippstad (2025). Gjør skole greit igjen – populisme på pensum. I T. A. Trippstad, M. Roos & E. Eidsvik (Red.), *Utdanningspolitikk som krisefabrikk – håndbok i norske skolekriser* (Kap. 10, s. 243–261). Cappelen Damm Akademisk.

<https://doi.org/10.23865/cdf.268.ch10> Lisens: CC-BY 4.0

T. A. Trippstad, M. Roos & E. Eidsvik (Red.)(2025). *Utdanningspolitikk som krisefabrikk: Håndbok i norske skolekriser*. Cappelen Damm Akademisk.

T.A. Trippstad, P. Gkofa, S. Yufu, A. Heffernan, S. Wescott, M. Maguire & E. Towers (2022). Policy, Teacher Education, and Covid-19: An International “Crisis” in Four Settings. In: *The Palgrave Handbook of Teacher Education Research*, Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-59533-3_46-1

T.A. Trippstad, A. Swennen & T. Werler (Red.) (2017) *The Struggle for Teacher Education. International Perspectives on Governance and Reforms*. Bloomsbury Academic.

Tomas Larsen Høisæte – Ein ny bit i eit gammalt bilete. Framstillingar av eldre globalhistorie i norske lærebøker i eit historisk perspektiv

Historia har alltid hatt ei sentral plass i danning og i utdanning. Historia trengs for å forstå samtida, den gir individet ein større kontekst for eige liv, og har sidan dei tidlegaste tider også alltid blitt brukt som kjelde til moralske forteljingar, være det seg om sagakongar eller om Rosa Parks. Kva historiar ein fortel og korleis er soleis viktig, og eit mykje debattert tema både i samfunnet og innan sjølve historiefaget. Ei sterk strøyming dei siste tiåra har vært globalhistorie, med eit ønskje om å gå vekk ifrå nasjonalstaten som historias omdreiingspunkt og ein kritikk av Eurosentriske historieforteljingar (Poulsen 2013; Conrad 2016, 1–6; Melve og Seland 2021, 14–16). Dei nye norske læreplanane i samfunnsfag på grunnskulen og historie på vidaregåande kan lesast som eit forsøk på å svare noko av denne kritikken. Dei er gjennomgåande fri for konkrete stadar, periodar, hendingar og personar, til fordel for breie tema og utviklingslinjer. Slik sett kan dei leggje til rette for ei historieforteljing med fokus på store tema, lange linjer, og globale prosessar.

Men korleis blir læreplanane satt ut i praksis?

Dette bidraget søkjer å gi eit mogleg svar på dette spørsmålet ved å analysere framstillingar av globalhistorie i både noverande og tidlegare lærebøker i samfunnsfag for grunnskulen. Som eksemplifiserande case tar bidraget utgangspunkt i framstillinga av Ming-dynasti admiralen Zheng He som oppdagar i Arena 7 (Eie mfl. 2022b, 245–51). Lærarrettleiinga til boka seier eksplisitt av Zheng He vart vald for å «vise elevene at europeerne ikkje nødvendigvis var suverene og først ute» (Eie mfl. 2022a, 269), og søkjer soleis eksplisitt å bryte med eit Eurosentrisk narrativ. Men dette bidraget argumenterer for at det faktisk ikkje er det som skjer i denne framstillinga. Det argumenterast heller for

at forteljinga om Zheng He føyer seg inn i eldre eurosentrisk mønster i framstillinga av globalhistorie, som bidraget søker å avdekkje.

Referanser:

Conrad, Sebastian. 2016. *What Is Global History?* Princeton University Press.

Eie, Siv, Emilie Fongen, og Marielle Stigum Gleiss. 2022a. *Arena 7: Samfunnsfag - Lærerveiledning*. Redigert av Marianne Nessen. Arena 1-10: Samfunnsfag, nr. 1. utgave, [fellesutgave bokmål/nynorsk]. Aschehoug.

Eie, Siv, Emilie Fongen, og Marielle Stigum Gleiss. 2022b. *Arena 7: Samfunnsfag*. Redigert av Marianne Nessen. Arena 1-10: Samfunnsfag, nr. 1. utgave, [fellesutgave bokmål/nynorsk]. Aschehoug.

Melve, Leidulf, og Eivind Heldaas Seland. 2021. *Hva er globalhistorie*. nr. 1. utgave. Universitetsforlaget.

Poulsen, Jens. 2013. «What about Global History? Dilemmas in the Selection of Content in the School Subject History». *Education Sciences* 3 (4): 403–20.
<https://doi.org/10.3390/educsci3040403>.

Torgeir Haugen – Er det på tide å bytte ut danningsbegrepet med oppdragelse på dygdsetisk grunn i styringsdokumenter for barnehage og skole opp til videregående skole?

Danningsbegrepet har fått en sentral plass i styringsdokumenter for barnehage og skole. Men hvor godt passer det? I *Romanen og moderniteten. En studie i Tor Åge Bringsværds roman* Ker Shus (1992, upublisert hovedoppgave) arbeidet jeg med dannelsesbegrepet i den tyske romantikken, der begrepet oppstod. I den skjønnlitteraturen som tematiserte begrepet gikk det ofte dårlig, til og med overklassens menn slet med personlig og sosial integrasjon. Det lyktes ofte når de var gamle, begjæret hadde begynt å stilne, og de kunne se tilbake i livet sitt. I tillegg kunne det lykkes for dem som så det guddommelige i verden utenfor seg og i sin egen natur. Derfor kan man spørre om begrepet passer for barn. Ifølge Alasdair MacIntyre i *After Virtue* (1981) er vårt tid preget av en ekstrem form for subjektivisme som ofte kalles emotivisme, som reduserer moralske vurderinger til spørsmål om subjektive følelser og personlige preferanser. For å motvirke det foreslår han aristotelisk dygdsetikk. Undertegnede har sammen med Nils Gilje og Ingmar Meland skrevet kapittelet: «Dygdsetikk, laster og dødssynder – idéhistoriske og systematiske perspektiv» i Haugen, T. og Gilje, N (2025): *Barn og de sju dødssyndene. Refleksjonar over dygder og laster*. Vidarforlaget. Her slår vi et slag for dygdsetikk og oppdragelse.

Litteratur:

Aristoteles (2013). *Den nikomakiske etikk*. Vidarforlaget.

Henriksen, Aa.; Nielsen, E.A. & Wentzel, K. (1975). *Ideologihistorie I. Organismetænkningen i dansk litteratur 1770–1870*. Tabula/Fremad.

Haugen, T.; Meland, I. & Gilje, N. (2025): Dygdsetikk, laster og dødssynder – idéhistoriske og systematiske perspektiv. I Haugen, T. & Gilje, N. (red.): *Barn og dei sju dødssyndene. Refleksjonar over dygder og laster*: 2–76. Vidarforlaget.

Jensen, T. & Nicolaisen, C. (red.) (1982): *Udviklingsromanen – en genres historie*. Odense Universitets Forlag.

MacIntyre, A. (2007). *After Virtue: A Study in Moral Theory*. Notre Dame University Press.

Nussbaum, M. (2016). *Litteraturens etikk*. Pax.

Trude Kyrkjebø – Children and Technology: 1989 as a Historical Breakthrough in Norwegian ECEC [1989; et historisk vendepunkt for barn og barndom i digital barnehagekontekst]

1989 stands out as a historical milestone, marking the beginning of a political, pedagogical, and theoretical shift in the understanding of children, childhood, and technology. The UN Convention on the Rights of the Child established the child as a legal rights-holder and active participant, fundamentally shaping the kindergarten as a pedagogical arena. This development challenged the notion the child as a passive recipient and opened new avenues for understanding participation, responsibility, and Bildung. Concurrently, Gullestad and Åm introduced perspectives that laid the foundation for the “social turn” in childhood studies. In the same year, Askeland addressed the role of electronic data processing (EDP) in Norwegian kindergartens, pioneering efforts to comprehend technology's place in early childhood education.

Additionally, 1989 marked a technological turning point: Berners-Lee began the development of the World Wide Web, Nintendo launched the Game Boy, creating a new digital play universe, and the fall of the Berlin Wall signified a new global political order that reshaped concepts of democracy, participation, and future hope.

This paper builds on 1989 as a key year, tracing discursive trajectories that shape how digital technology is interpreted and negotiated in the kindergarten field. The analysis is part of a broader sociological study of childhood in Norwegian early childhood education, exploring the conditions for the pedagogical use of digital technology and how these shape children's positions as actors and their Bildung. A diachronic discourse analysis provides a critical lens for understanding the historical conditions that influence digital childhoods and future educational imaginaries.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017) slår fast at digital praksis skal inngå som en arbeidsmåte i norske barnehager. For å forstå bakgrunnen for denne tydeliggjøringen, hvordan den fortolkes og forhandles inn i pedagogisk praksis, og hvilken betydning den har for barn, må vi se den i en historisk kontekst.

Et tilbakeblikk viser at 1989 innledet et politisk, pedagogisk og teoretisk skifte i synet på barn, barndom og teknologi, et skifte som senere har preget barnehagens innhold og oppgaver og gjort barnehagen til en sentral arena for barn og barndom.

Med FNs barnekonvensjon (1989) ble barn posisjonert som juridiske rettighetshavere og medskapende aktører, noe som åpnet for nye pedagogiske perspektiver og praksiser. Blant sentrale bidragsyttere vil jeg trekke frem Gullestad (1989), Åm (1989) og Hundeide (1989), som løftet frem barns egen kultur, hverdagsliv, lek og livsverden, samt fortolkende tilnærminger i studier av barn og barndom.

1989 markerte også starten på en digital tidsalder og bruk av teknologi i barnehagen (Askeland, 1989). Samme år startet Berners-Lee utviklingen av World Wide Web, og Nintendo lanserte Game Boy, som åpnet for et digitalt lekeunivers. I et bredere perspektiv representerte Berlinmurens fall et skifte mot en ny politisk verdensorden med endrede ideer om demokrati, deltakelse og fremtidshåp.

Gjennom en diakron diskursanalyse (Neumann, 2021) undersøkes hvordan forestillinger om barn, barnehage og digitale praksiser har utviklet seg, med sikte på å reflektere kritisk over hva som former vilkårene for barn og barndom.

Referanser:

Askeland, L. (med Forsøk med pedagogisk tilbud til 6-åringer). (1989). *Kvardagsteknologi og EDB i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Gullestad, M. (1989). *Kultur og hverdagsliv: På sporet av det moderne Norge*. Universitetsforlaget.

Hundeide, K. (1989). *Barns livsverden: En fortolkende tilnærming i studiet av barn* Cappelen.

Åm, E. (1989). *På jakt etter barneperspektivet*. Universitetsforlaget.

Vegard Kvam – Barn, deltakelse og frihet. En pedagogisk idéhistorie for vår tid

Med boken *Barn, deltakelse og frihet* (under arbeid) ønsker jeg å drøfte premisser for utvikling av en allmenn pedagogikk av samfunnsmessig relevans. Boken tar utgangspunkt i de tradisjonsrike begrepene oppdragelse, undervisning og danning, og drøfter hvordan ulike forståelser av begrepene kan få konsekvenser for pedagogisk praksis. Det gjør den ved å ta idéhistorien til hjelp. Mulige spenninger mellom frihet og ansvar i oppdragelse og undervisning, og mellom selvstendighet og deltakelse i samfunnsfellesskap, utgjør bokens overordnede tema.

Idéhistorisk litteratur på feltet (etter år 2000) er enten detaljrik og med krav om betydelige bakgrunnskunnskaper hos leseren (Thuen, 2008; Myhre, 2005), den drøfter skolehistorie, idéhistorie og læringsteorier i en og samme bok (Solerød, 2012), eller den bygges opp som antologier som behandler aktører/enkeltema som isolerte fenomener (Kvamme m.fl.,

2016; Steinsholt & Løvlie, 2004; Straume, 2013; Torjussen & Hilt, 2021). Den pedagogiske litteraturen mer generelt, fra 1990-tallet og frem til i dag, drøfter i liten grad grunnbegrepene oppdragelse og undervisning. Litteraturen drøfter i stedet opplæring (som utdanning) og læring (som et utbytte av utdanning), og vektlegger med det elevenes læringsutbytte innenfor en formell utdanningsvirksomhet. Større fremstillinger av den uformelle oppdragelsen – en oppdragelseslære – er ikke publisert i Norge på flere tiår.

Boken faller i fem deler. De fire første delene beskriver og drøfter fire ulike pedagogiske program fra idéhistorien (frihet, forming, aktivitet, relasjon), og hvert program innledes med en påstand om hva som er god pedagogisk praksis. Historisk strekker programmene seg fra tidlig på 1600-tallet til vår tid. I femte del presenteres en skisse til en allmenn og helhetlig pedagogikk. Foreløpig arbeider jeg med Comenius, Rousseau, Herbart, Dewey, Key, Freire og Bollnow.

Referanser:

Kvamme, O. A. m.fl. (red.). (2016). *Pedagogiske fenomener. En innføring*. Cappelen.

Myhre, R. (2005). *Grunnlinjer i pedagogikkens historie*. Gyldendal.

Solerød, E. (2012). *Pedagogiske grunntanker i et dannelsesperspektiv*. Universitetsforlaget.

Steinsholt, K., & Løvlie, L. (red.). (2004). *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogisk idéhistorie fra antikken til i det postmoderne*. Universitetsforlaget.

Straume, I. (red.). (2013). *Danningens filosofihistorie*. Gyldendal akademisk.

Thuen, H. (2008). *Om barnet. Oppdragelse, opplæring og omsorg gjennom historien*. Abstrakt forlag.

Torjussen, L.P.S. & Hil, L. (red.) (2021). *Grunnspørsmål i pedagogikken*. Fagbokforlaget.

Vigdis Foss – Lærerutdanneren – uerstattelig i 1971, usynlig i 2018

Det tar tid å realisere nye publikumsidentiteter, ofte går det så langsomt at forandringen etableres umerkelig med skifter i publikumsgenerasjoner (McGee, 1999/1975).

I de første rammeplanene/studieplanene for førskolelærerutdanningen (nå barnehagelærerutdanning) i Norge (1971, 1980, 1995) blir lærerutdanneren beskrevet som uerstattelig for studentenes profesjons(ut)utdanning (Foss, 2023). I nevnte dokumenter realiseres utdanning nettopp i møtene mellom studenter og lærerutdannere. I de påfølgende og tilsvarende planene (2003 og 2018) blir lærerutdanneren borte og studentene «skaffer seg» utdanning. Nye subjektkonstruksjoner etableres gjennom det Black (1999) kaller personifikasjoner av begreper som institusjonen, organiseringen og kunnskapsområdene – disse overtar det som tidligere har vært beskrevet som lærerutdannerens ansvar og oppgaver. (Foss, 2023)

Regjeringens hensikt med ny felles rammeplan for lærerutdanninger er «både å styre mer i det store og mindre i det små, og at de som tilbyr og samarbeider om lærerutdanning skal få større frihet og fleksibilitet til å videreutvikle utdanningene til det beste for barnehagen og skolen» (Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene). Kan lærerutdannerens plass i nevnte styringsdokumenter de siste femti årene fortelle oss noe om hva som står på spill dersom lærerutdanneren forblir borte fra styringsdokumentene for lærerutdanningen? Eller, betyr det «frihet og fleksibilitet» for lærerutdanneren å være usynlig i nevnte dokumenter?

Referanser:

Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene.

<https://nettsteder.regjeringen.no/stylu/>

Black, E. (1999). The second persona. I J. L. Luciates, C. M. Condit & S. Caudill (Red.), *Contemporary rhetorical theory. A reader* (s. 331–340). The Guilford Press. (Opprinnelig utgitt 1970)

Foss, V. (2023). Lærerutdanneren som forsvant? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 9, 115–130

McGee, M. C. (1999). In search of «the People»: A rhetorical alternative. I J. L. Luciates, C. M. Condit & S. Caudill (Red.), *Contemporary rhetorical theory. A reader* (s. 341–356). The Guilford Press. (Opprinnelig utgitt 1975)

Willy Aagre – Betydningen av kvinnenettverk for pedagogisk innflytelse – Et historisk perspektiv

Ved å ta utgangspunkt i min biografi om Anna Rogstad (Aagre 2024) og mitt selvkritiske kapittel om biografiers ofte fraværende vekt på den betydning som samtidige faglige nettverk har (Aagre 2025), vil jeg drøfte samarbeidsforholdet mellom Rogstad og hennes kollega Anne Holsen (1856-1913) nærmere. I drøftingen vil jeg ta i bruk en artikkel av Pierre Bourdieu, publisert i tidsskriftet *Agora* i 2004 (Bourdieu 2004), der han problematiserer noen allmenne problemer ved både selvbiografier, biografier og kortere tekster om framtreddende og meriterte personer. Mine to siktepunkter i presentasjonen går ut fra følgende to spørsmål:

- Hva slags arbeidsdeling skapte Rogstad og Holsen for å lykkes med å etablere en praktisk og yrkesrettet utdanning for 14 - 16-årige jenter i Kristiania tidlig på 1900-tallet?
- Hva slags inspirasjon hentet de fra den samtidige kvinnebevegelsen for å lykkes med dette?

I drøftingen vil også den betydningen som den samtidige kvinnebevegelsen i Norge hadde for de to aktørene, bli trukket inn.

Referanser:

Bourdieu, P. (2004). Den biografiske illusjon. *Agora* (3), 86 - 94.

Aagre, W. (2024). *Anna Rogstad: kampen for en mer praktisk skole. En pedagogisk biografi*. Fagbokforlaget.

Aagre, W. (2025). Anna Rogstad og Anne Holsen: et særegent samarbeidsforhold. I Edgren, H. & Hovland, B, M. (Red.), *Nye stemmer i norsk utdanningshistorie. Fra 1800-tallets nasjonalisme til vår tids usamtidige utdanningsreformer* (Kap. 7, s. 125-143). Cappelen Damm Akademisk.

Willy Aagre – Ruth Frøyland Nielsen (1902-1989) – En pioner i norsk barnehagefelt, hjelpeskoleundervisning og reformpedagogikk

Det er ennå ikke gitt en samlet framstilling av hva Frøyland Nielsen har bidratt med den norske pedagogiske historien. En viktig start på dette arbeidet er imidlertid gjort i siste utgave av antologien *Spesialpedagogikk* (Befring 2025), der Nielsen blir skrevet inn blant seks pionerinnsetninger i Norge. I en blanding av lokale-, nasjonale og internasjonale perspektiver er hun også omtalt i et lokalhistorisk bokverk (Aagre 2025). Som den første i landet, hadde hun både barnehagelærerutdanning og lærerutdanning bak seg i løpet av første halvdel av 1920-tallet. Disse utdanningene gjennomførte hun ved Pestalozzi-Fröbel Haus i Berlin og ved Oslo lærerskole. På 1930-tallet tok hun del i de reformpedagogisk inspirerte forsøkene på Sagene folkeskole, ledet av overlærer Anna Sethne og skoleinspektør Bernhof Ribsskog. Sin første langvarige lederstilling i hovedstadens skoleverk hadde hun som overlærer for to hjelpeskoleinstitusjoner i Oslo, de såkalte *særskolene* i Ullevålsveien på Vestkanten og Sarsgata på østkanten. Dette skjedde i årene 1939 til 1959. Frøyland Nielsen studerte under Jean Piaget i Genève i løpet av 1930- og 1940-tallet. Hun forsvarte sin franskspråklige avhandling i 1951 (Nielsen 1951). Med sin oppvekst i USA og sine studier i Berlin og Genève var Frøyland Nielsen usedvanlig språkmektig, og hun var viktig ved å kunne oversette tyske, franske og engelskspråklige foredragsholdere når internasjonalt kjente reformpedagoger besøkte Norge (Aagre 2016). Foredragets mål er todelt: Å drøfte mulige årsaker til at den pedagogiske innsatsen til Frøyland Nielsen er så lite kjent i Norge, samt å diskutere hvordan det utdanningshistoriske nettverket kan bidra til at dette skjer i løpet av de nærmeste årene.

Referanser:

Befring, E. & Næss, K-A. B. (2025). *Spesialpedagogikk* 7. utgave. Cappelen Damm Akademisk.

Nielsen, R. F. 1951. Le développement de la sociabilité chez l'enfant: Étude expérimentale. Delachaux & Niestlé.

Aagre, W. 2025. Ruth Frøyland Nielsen – Fra ungdomsår på Sagene til internasjonalt kjent ekspert i utviklingspsykologi. I Sørensen, H. P. T. (Red.), *Bydelsminner 3*, Sagene Torshov historielag.

Aagre, W. 2016. Folkeopplyseren: Anna Sethne og den norske reformpedagogikken. Fagbokforlaget.

Øyvind Eliassen – Ulikhetens Kunnskapstyper. Institusjonaliseringen av fag- og yrkesopplæringen i Norge

Den amerikanske sosiologen Michael Apple hevder at det finnes en form for offisiell kunnskap i skolen. Med det mener han at noe er valgt ut og noe er samtidig valgt bort som viktig å lære. I grunnskolen viser dette seg i hvilket timetall de forskjellige fagene er tildelt, og i videregående skole i hvilke fag som betegnes som fellesfag og dermed obligatorisk for alle. Jeg stiller ikke spørsmål ved om dette er rett eller galt, men jeg drøfter hvordan denne offisielle kunnskapen etableres, og hvordan den påvirker den institusjonelle utviklingen av skolen. I dette bidraget presenterer jeg min avhandling som belyser den institusjonelle utviklingen av fag- og yrkesopplæringen, og viser hvordan forskjellige praksisregimer til forskjellige tider åpner opp for og også betinger forskjellige syn på hva som kan gå inn under begrepet offisiell kunnskap slik Apple bruker begrepet. Den offisielle kunnskap har alltid en historisk kontekst og i min presentasjon av egen forskning er det særlig Arbeiderpartiets skolepolitikk fra mellomkrigstiden og frem til og med innføringen av Reform 94 som jeg konsentrerer meg om.

Referanser:

Apple, Michael W. 2003. *The State and the Politics of Knowledge*. New York: Routledge Falmer.

Aven, Håvard Brede. "Kunnskap, regime og kunnskapsregime. Om bruken av omgrepet kunnskapsregime." *Norsk sosiologisk tidsskrift* 2, nr. 5 (2018): 363-380.

Djupedal, Elise Farstad. «Da yrkesfag forsvant fra ungdomsskolen. Allmenndannelsens politikk.» Arr: *idehistorisk tidsskrift* 33, nr. 3 (2021): 105 – 121

Sandel, Michael J. 2020. *The tyranny of merit: what's become of the common good?* New York: Farrar, Straus and Giroux.

Slagstad, Rune. 2014. "Skiftende skoleregimer." *Manifest tidsskrift*